

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ АВІАЦІЙНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ЕКОНОМІКИ ТА БІЗНЕС-АДМІНІСТРУВАННЯ
КАФЕДРА ЕКОНОМІКИ ПОВІТРЯНОГО ТРАНСПОРТУ

ДОПУСТИТИ ДО ЗАХИСТУ

Завідувач випускової кафедри

Олена АРЕФ'ЄВА

“ ” 2024 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

(ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА)

ЗДОБУВАЧА ОСВІТНЬОГО СТУПЕНЯ БАКАЛАВР
СПЕЦІАЛЬНОСТІ 051 «ЕКОНОМІКА»
ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНА ПРОГРАМА «ЕКОНОМІКА ПІДПРИЄМСТВА»

Тема: «Резерви підвищення ефективності використання фінансового потенціалу підприємства»

Виконавець: Ткач Оксана Петрівна

Керівник: д.е.н., професор Пілецька Саміра Тимофіївна

Нормоконтролер: к.е.н., старший викладач Сафонік Н.П.

КИЇВ 2024

НАЦІОНАЛЬНИЙ АВІАЦІЙНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет економіки та бізнес-адміністрування
Кафедра економіки повітряного транспорту
Спеціальність: 051 «Економіка»
Освітньо-професійна програма: «Економіка підприємства»

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач випускової кафедри
_____ Олена АРЕФ'ЄВА
« ____ » _____ 2024 р.

ЗАВДАННЯ
на виконання кваліфікаційної роботи
Ткач Оксана Петрівна
(П.І.Б. здобувача)

1. Тема роботи «Резерви підвищення ефективності використання фінансового потенціалу підприємства» затверджена наказом ректора від 27.11.2023 р. № 2405/ст.
2. Термін виконання роботи: з 26.01.2024 р. по 29.02.2024 р.
3. Вихідні дані роботи: плани, звіти, фінансова звітність, законодавчі та нормативні акти, статистичні дані, наукові та методичні праці вітчизняних та зарубіжних вчених, електронні інформаційні джерела.
4. Зміст пояснювальної записки: Вступ. Теоретичні аспекти фінансового потенціалу підприємства. Оцінка фінансового потенціалу ПАТ «ДЕЗ №20 ЦА». Висновки. Список використаних джерел. Додатки.
5. Перелік обов'язкового ілюстративного матеріалу: об'єкт, предмет, мета, завдання дипломної роботи; місце фінансового потенціалу у системі економічного потенціалу підприємства; характеристика прийомів діагностики фінансового потенціалу підприємства; динаміка показників прибутку підприємства за 2020-2022 рр.; Динаміка структури пасиву ПАТ «ДЕЗ №20 ЦА у 2020-2022 рр.; динаміка структури активів ПАТ «ДЕЗ №20 ЦА» у 2020-2022 рр.; показники платоспроможності ПАТ «ДЕЗ №20 ЦА» у 2020 - 2022 рр.; динаміка показників фінансової стійкості ПАТ «ДЕЗ №20 ЦА за 2020-2022 рр.; етапи побудови стратегії забезпечення фінансового потенціалу підприємства

6. Календарний план-графік

№ пор.	Завдання	Термін виконання	Підпис керівника
1.	Видача завдання	26.01.2024	
2.	Дослідити теоретичні аспекти фінансового потенціалу підприємства	27.01.2024- 01.02.2024	
3.	Провести аналіз фінансового потенціалу ПАТ «ДЕЗ №20 ЦА» за період 2020–2022 рр.	02.02.2024- 08.02.2024	
4.	Написання вступу та висновків	09.02.2024- 12.02.2024	
5.	Оформлення пояснювальної записки, графічного матеріалу, підготовка доповіді, передзахист	13.02.2024- 16.02.2024	
6.	Проходження нормоконтролю, перевірка на плагіат, оформлення документів до захисту, рецензування роботи, подання роботи на кафедрі	17.02.2024- 21.02.2024	

7. Дата видачі завдання: 26.01.2024 р.

Керівник кваліфікаційної роботи _____ Саміра ПЛЕЦЬКА
(підпис керівника) (П.І.Б.)

Завдання прийняв до виконання _____ Оксана ТКАЧ
(підпис здобувача) (П.І.Б.)

РЕФЕРАТ

Пояснювальна записка до кваліфікаційної роботи «Резерви підвищення ефективності використання фінансового потенціалу підприємства»: 98 сторінок, 15 рисунків, 20 таблиць, 101 літературних джерела, 4 додатки.

ПІДПРИЄМСТВО, ФІНАНСОВИЙ ПОТЕНЦІАЛ, ФІНАНСОВИЙ СТАН, ПЛАТОСПРОМОЖНІСТЬ, ЛІКВІДНІСТЬ, ФУНКЦІЇ, ЧИННИКИ, ПРОГНОЗУВАННЯ

Метою кваліфікаційної роботи є дослідження фінансового потенціалу підприємства та визначення резервів підвищення ефективності його використання.

Об'єктом дослідження є процес визначення резервів підвищення ефективності використання фінансового потенціалу підприємства в сучасних умовах функціонування. **Предметом дослідження** є теоретичні аспекти та практичні засади визначення резервів підвищення ефективності використання фінансового потенціалу підприємства.

Методи дослідження: у ході дослідження використано методи системного, порівняльного аналізу, спостереження, синтез, індукція, дедукція, узагальнення та комплексний математичний аналіз.

Інформаційну основу кваліфікаційної роботи становлять нормативно-правові акти України, статистичні дані Міністерства інфраструктури України, Державного комітету статистики України, дані підприємств України.

Матеріали кваліфікаційної роботи рекомендується використовувати під час проведення наукових досліджень, в навчальному процесі і в практичній діяльності фахівців підприємства як напрями підвищення ефективності управління фінансовою стійкістю транспортно-логістичного підприємства.

Отримані наукові результати полягають у розробці інструментарію управління фінансовим потенціалом підприємства, методичного підходу до побудови стратегії забезпечення фінансового потенціалу підприємства.

Значущість виконаної роботи та висновки дослідження полягають у тому, що отримані автором результати мають сприяти підвищенню фінансової стійкості транспортно-логістичного підприємства.

Рекомендації щодо використання результатів. Матеріали кваліфікаційної роботи рекомендується використовувати під час проведення наукових досліджень, в навчальному процесі і в практичній діяльності як додаткове джерело знань та прикладів. Практичні фахівці отримають можливість покращити свої навички та приймати більш обґрунтовані рішення. ПАТ «ДЕЗ №20 ЦА» зможе використовувати результати роботи для розробки заходів щодо підвищення фінансового потенціалу підприємства.

ЗМІСТ

ВСТУП	6
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФІНАНСОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВА	10
1.1. Сутність і значення фінансового потенціалу підприємства	10
1.2. Теоретичні аспекти управління фінансовим потенціалом підприємства	21
1.3. Стратегія управління фінансовим потенціалом підприємства	30
Висновки до першого розділу	37
РОЗДІЛ 2. ОЦІНКА ФІНАНСОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПАТ «ДЕЗ №20 ЦА»	39
2.1. Аналіз фінансово-економічних показників підприємства	39
2.2. Аналіз ліквідності, платоспроможності та ділової активності підприємства	48
2.3. Аналіз фінансової стійкості підприємства	59
2.4. Методичний підхід до побудови стратегії забезпечення фінансового потенціалу підприємства	69
Висновки до другого розділу	79
ВИСНОВКИ	83
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	87
ДОДАТКИ	Ошибка! Закладка не определена.

ВСТУП

Актуальність обраної теми. У сучасних умовах особливу актуальність і практичну значущість набувають питання підвищення ефективності використання фінансового потенціалу підприємства.

Однією з найгостріших проблем для сучасного підприємства є збереження конкурентоспроможності та підтримання активності в умовах зовнішнього середовища, що безперервно змінюється. Проблеми ефективності функціонування підприємств пов'язані з використанням їхнього потенціалу, що зумовлює вибір та обґрунтування на основі проведеного економічного аналізу процедур оцінки величини та структури потенціалу підприємства, що дозволяють оперативної визначати його внутрішні можливості та недоліки, виявляти приховані резерви. Управління фінансовим потенціалом переслідує досягнення стратегічних цілей розвитку підприємства та спрямоване забезпечення його ринкової стійкості.

Одним з найбільш значущих показників, що безпосередньо впливають на ефективне і стійке функціонування підприємств в змінних умовах як зовнішнього, так і внутрішнього середовища, є його фінансовий потенціал. Фінансовий потенціал сприяє забезпеченню рівноваги між інтересами власників, працівників, регіональним ринком та економікою країни загалом.

Незважаючи на активне використання в менеджменті підприємств поняття фінансовий потенціал, дотепер є неоднозначність її трактувань, має місце різноманіття складу показників, критеріїв оцінки та методик проведення. Це призводить до того, що суб'єкти ринку змушені діяти, не маючи чітких критеріїв та правил, що суттєво знижує ефективність управління фінансовим потенціалом підприємств.

Існуючий методичний інструментарій з оцінки та управління фінансовим потенціалом підприємств орієнтований лише на інтереси однієї групи – групи власників. В умовах стиснення товарних та фінансових ринків, загострення

конкурентної боротьби за споживача посилюється необхідність урахування інтересу кредитних та посередницьких організацій у формуванні фінансового потенціалу підприємств.

Фінансовий потенціал підприємства як стратегічний показник його фінансової стійкості, ділової репутації та інвестиційної привабливості формується під впливом великої кількості факторів.

У зв'язку з цим виникає необхідність дослідження існуючих організаційно-методичних підходів до оцінки та визначення резервів фінансового потенціалу підприємства, розкриття особливостей його формування в умовах економічної кризи, обґрунтування рекомендацій щодо підвищення якості управління його фінансовим потенціалом.

Теоретично-методичні та організаційно-методичні засади фінансового потенціалу підприємств представлені у працях вітчизняних учених Ареф'єва О.В., Бердинець М.Д., Гриценко А. А., Ізрайлева О. В., Комарецька П. В., Кайгородова О.Г., Кунцевич В. О., Маслак О. І., Мельник О. Г., Назарова Т.Ю., Назаренко А. С., Паєнтко Т. Педченко Н. С., Пілецька С.Т., Руда Р.В., Ребрик Ю., Стецюк П., Старовойтов М. К., Фомин А., Хом'якова О.О.. та ін..

Проблема розробки резервів підвищення ефективності використання фінансового потенціалу підприємства в умовах економічної кризи у науковій літературі освячено недостатньо, що зумовило вибір теми дисертації, її мету та завдання.

Метою кваліфікаційної роботи є дослідження фінансового потенціалу підприємства та визначення резервів підвищення ефективності його використання.

Для досягнення даної мети в необхідно вирішити такі **завдання**:

- дослідити сутність і значення фінансового потенціалу підприємства;
- розглянути теоретичні аспекти управління фінансовим потенціалом підприємства;
- дослідити особливості стратегії управління фінансовим потенціалом підприємства;

- провести аналіз фінансово-економічних показників підприємства;
- здійснити аналіз ліквідності, платоспроможності та ділової активності підприємства;
- проаналізувати фінансову стійкість підприємства;
- запропонувати методичний підхід до побудови стратегії забезпечення фінансового потенціалу підприємства.

Об'єктом дослідження є процес визначення резервів підвищення ефективності використання фінансового потенціалу підприємства в сучасних умовах функціонування.

Предметом дослідження є теоретичні аспекти та практичні засади визначення резервів підвищення ефективності використання фінансового потенціалу підприємства.

Методи дослідження: у ході дослідження використано методи системного, порівняльного аналізу, спостереження, синтез, індукція, дедукція, узагальнення та комплексний математичний аналіз.

Інформаційну основу кваліфікаційної роботи становлять нормативно-правові акти України, статистичні дані Міністерства інфраструктури України, Державного комітету статистики України, дані підприємств України.

Матеріали кваліфікаційної роботи рекомендується використовувати під час проведення наукових досліджень, в навчальному процесі і в практичній діяльності фахівців підприємства як напрями підвищення ефективності управління фінансовою стійкістю транспортного підприємства.

Отримані наукові результати полягають у розробці інструментарію управління фінансовим потенціалом підприємства, методичного підходу до побудови стратегії забезпечення фінансового потенціалу підприємства.

Значущість виконаної роботи та висновки дослідження полягають у тому, що отримані автором результати мають сприяти підвищенню фінансової стійкості транспортного підприємства.

Рекомендації щодо використання результатів. Матеріали кваліфікаційної роботи рекомендується використовувати під час проведення

наукових досліджень, в навчальному процесі і в практичній діяльності як додаткове джерело знань та прикладів. Практичні фахівці отримають можливість покращити свої навички та приймати більш обґрунтовані рішення. ПАТ «ДЕЗ №20 ЦА» зможе використовувати результати роботи для розробки заходів щодо підвищення фінансового потенціалу підприємства.

Структура роботи. Кваліфікаційна робота складає зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків.

Ткач О.Р.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФІНАНСОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Сутність і значення фінансового потенціалу підприємства

Трансформація фінансових відносин, що сталися в економіці України, яка пояснюється серйозними змінами у світовій економіці, викликає необхідність підвищення ефективності роботи сучасних підприємств.

Масштаб фінансової складової діяльності кожного підприємства визначається його фінансовими можливостями, формують фінансовий потенціал підприємства. Здатність підприємства максимально ефективно використовувати свій фінансовий потенціал значною мірою зумовлює ефективність його функціонування.

Дослідженню фінансового потенціалу підприємства приділяли увагу різні вчені-економісти: Ареф'єва О.В., Гриценко А. А., Ізрайлева О. В., Комарецька П. В., Кайгородова О.Г., Кунцевич В. О., Маслак О. І., Мельник О. Г., Назарова Т.Ю., Назаренко А. С., Пасєнко Т. Педченко Н. С., Пілецька С.Т., Ребрик Ю., Стецюк П., Старовойтов М. К., Фомин А., Хом'якова О.О.. та ін.

Тим часом, у сучасній економічній літературі немає однозначного трактування даного поняття, не сформульовано загальний підхід до визначення сутності фінансового потенціалу підприємства та його складових елементів.

Думки вчених різняться з приводу того, за допомогою яких методів і критеріїв можна оцінити фінансовий потенціал. Отже, відсутність достатньої методичної та теоретичної бази не дає змоги задовольнити потреби підприємств. Для нівелювання зазначених прогалин з метою підвищення ефективності функціонування підприємств в Україні слід всебічно дослідити категорію «фінансовий потенціал», виявити сутнісні особливості фінансово-економічного потенціалу, на основі чого сформулювати рекомендації щодо

розробки стратегії управління фінансовим потенціалом при вирішенні інвестиційних завдань на підприємствах України.

Вперше у вітчизняній літературі зародилося поняття «економічний потенціал», використав його С. Г. Струмилін у 1954 році. Під економічним потенціалом розумів сукупну виробничу силу праці всіх працездатних членів товариств.

Економіст Ареф'єва О. В., Пілецька С. Т., Заболотна Д. В. досліджує економічний потенціал з позиції «... забезпечення можливостей підприємства ефективно функціонувати у довгостроковій перспективі та досягати стратегічних цілей, виходячи з використання наявних ресурсів. Відповідно до цього визначення економічний потенціал повинен змінюватися внаслідок коригування цілей підприємства та мати довгостроковий характер» [4].

Березін О.В., Плотник О.Д. досліджує економічний потенціал з погляду «регіонаознавства як граничні показники економічної діяльності території, виходячи із сукупності можливостей щодо організації фінансово-господарської діяльності підприємств у рамках існуючих або можливих умов та обмежень територіально-галузевого, законодавчого, організаційно-технічного та фінансового характеру» [15].

Маслак О.І., Безручко О.О. вважає, що «економічний потенціал підприємства складається із сукупності людського, основного та оборотного капіталу, а його рівень залежить від уміння використовувати ресурси підприємства» [51].

Вивчення різних точок зору вчених дозволяє виділити чотири основні підходи до розуміння сутності економічного потенціалу.

Перший підхід. Економічний потенціал представляється як здатність забезпечення життєдіяльності галузей економіки та окремих організацій.

Другий підхід. Економічний потенціал із позиції сукупності наявних ресурсів.

Третій підхід. Економічний потенціал як результат ефективної реалізації економічних, фінансових та виробничих відносин між контрагентами.

Четвертий підхід. Ототожнення термінів «економічний потенціал», «економічна міцність» та «народно-господарський потенціал». Диференціація визначень пояснюється лише тим, кожен учений виділяє жодну з рис економічного потенціалу, не синтезуючи весь спектр інформації.

Спільним для всіх зазначених вище визначень економічного потенціалу є зв'язок його з різними видами ресурсів, які має та чи інша організація, з умовами внутрішнього та зовнішнього середовища, що дозволяють реалізовувати потенційні можливості підприємств, із здатністю ресурсів задовольнити певні потреби.

У наукових працях щодо фінансового потенціалу підприємства увага наголошується на важливості та своєчасності вивчення проблем фінансового потенціалу підприємства як з точки зору теорії, так і практики і залишається не розкритим питання розробки єдиного підходу до сутності та елементного складу фінансового потенціалу.

В таблиці 1.1 надано визначення «фінансовий потенціал» підприємства.

Таблиця 1.1

Наукові підходи до визначення сутності поняття «фінансовий потенціал»

Автор	Тлумачення
1	2
П. В. Комарецька	наголошує на «розмежуванні на дві групи. Перша група науковців ототожнює фінансовий потенціал підприємства з його фінансовими ресурсами, а друга – із фінансовим капіталом. Проте між ними є суттєва відмінність, яка проявляється через елементний склад, структуру, джерела формування та фактори впливу» [41]
О.Г. Кайгородова, О.О. Хом'якова:	«фінансовий потенціал – це максимально можлива вартість усіх ресурсів підприємства за умови їх функціонування в межах певної організаційної структури» [40].
Р.В. Руда	«фінансовий потенціал підприємства» як «сукупність наявних та тих, що можуть бути мобілізовані фінансових ресурсів» [80]
В. О. Кунцевич	«фінансовий потенціал підприємства» є «складовою загального економічного потенціалу підприємства та визначає його як здатність до оптимізації фінансової системи із залученням та використанням фінансових ресурсів» [46].
А.Ю.Полчанов	«фінансовий потенціал – це сукупність фінансових ресурсів, спрямованих на реалізацію і нарощування економічного потенціалу з метою максимізації прибутку» [78].

1	2
П. А. Фомин та М. К. Старовойтов	«фінансовий потенціал підприємства» як «відносини, що виникають на підприємстві з приводу досягнення максимально можливого фінансового результату» [87].
П. Стецюк	«сукупність фінансових ресурсів, з приводу яких на підприємстві виникають відповідні організаційно-економічні відносини, які в кінцевому рахунку спрямовані на забезпечення його високоефективного та прибуткового функціонування» [85].
П. В. Комарецька	«... сукупність фінансових ресурсів і можливостей підприємства, які дають змогу забезпечити визначений стратегічний напрямок розвитку підприємства» [41].
А. С. Назаренка	«фінансовий потенціал підприємства» – це «фінансові можливості підприємства, які формуються за наявності різного роду ресурсів під впливом зовнішнього оточення та внутрішньої структури підприємства та можуть бути реалізовані за допомогою діяльності персоналу та системи управління» [57].
Ю. Ребрик	«...поєднанні таких компонентів, як фінансові ресурси підприємства, їх можливості приносити економічні вигоди, необхідність ефективної системи управління ними та забезпечення процесів їх відтворення» [80].
Н.С.Педченко	«... фінансовий потенціал – це стійка властивість системи долати суперечності та забезпечувати гармонійну відповідність етапам життєвого циклу для довгострокового розвитку на основі сформованих, постійно збагачуваних та оптимізованих до потреб розвитку фінансових ресурсів, наявних умов реалізації спроможностей розвитку, які опосередковуються структурою внутрішніх і зовнішніх зв'язків та безперервних процесів інноваційного оновлення (поширення нових знань, евристичних підходів, нестандартних рішень тощо)» [61].
М.Д. Бердинець	«фінансовий потенціал не існує окремо – це елемент загального економічного потенціалу підприємства (як система усіх можливостей і здатностей підприємства в усіх сферах його функціонування)» [16].

Дослідження сучасних підходів до визначення поняття «фінансовий потенціал» показало, що більшість учених ототожнюють фінансові ресурси, можливості фінансової системи до ефективного розподілу фінансових ресурсів та фінансовий потенціал.

Педченко Н.С. в своїх працях провів аналіз літератури щодо «... частоти вживання різних значень поняття «фінансовий потенціал», що виявило наступні числові данні:

«сукупність» – 48 %;
«потужність» – 18 %;
«можливість» – 16 %;
«продуктивність» – 11 %;
інші значення – 7 %» [61].

Аналіз трактування фінансового потенціалу дає можливість виділити особливості розкриття його сутності в економічній літературі.

По-перше, фінансовий потенціал розглядається, як правило, у територіальному розрізі. Спочатку «фінансовий потенціал» розглядався з позиції регіонального рівня, а саме оцінювався фінансовий потенціал адміністративно-територіальної одиниці — загальний обсяг фінансових ресурсів, який утворюється за рахунок усіх джерел фінансування в рамках адміністративного округу (області, району, міста, села, селища).

По-друге, дуже часто «фінансовий потенціал» в економічній літературі використовується як синонім «податкового потенціалу». Такий підхід обумовлений відсутністю чіткої методології та особливостями перекладу українською мовою англійських термінів. Необхідно уточнити, що по суті фінансовий та податковий потенціали позначають принципово різні економічні явища, мають різний склад та характеризують різний вплив на фінансову та бюджетну систему.

Фінансовий потенціал включає весь спектр фінансових ресурсів, тоді як податковий лише частину державних фінансових ресурсів. Крім того, склад фінансового потенціалу може бути розширений за рахунок ресурсів, які зовсім не є об'єктом оподаткування або частково підпадають під оподаткування.

По-третє, більшість публікацій з теорії фінансового потенціалу присвячена дослідженню потенціалу як оцінного показника фінансових можливостей підприємств. При цьому фінансовий потенціал є складовою економічного потенціалу підприємства.

Отже, варто зазначити, що фінансовий потенціал не існує окремо, це складова економічного потенціалу підприємства, яка функціонує поряд із

організаційним, виробничим та маркетинговим потенціалом підприємства (рис.1.1).

Рис. 1.1 Місце фінансового потенціалу у системі економічного потенціалу підприємства [9, 26, 52]

Однак, жодне з визначень, яке представлено в табл. 1.1 не можна вважати повним, оскільки:

- у деяких визначеннях науковці здійснюють отождоження фінансового потенціалу із сукупністю фінансових ресурсів, які необхідні підприємству для ефективного функціонування, що є не зовсім коректним, через те що виходячи з концепції ресурсів, таке поняття не враховує особливості фінансового потенціалу, який може проявлятися у двох формах - наявній і спожитій;

- в окремих визначеннях цього терміну автори намагаються представити фінансовий потенціал як специфічний вид прояву потенціалу, який характеризується лише статичністю, є враховується здатність впливати на економічний розвиток підприємства в майбутньому;

– забезпечення фінансового потенціалу підприємства ототожнюється з поточним фінансово-майновим станом, не враховуються потенційні фінансові можливості.

Слід зазначити, що представлені визначення поняття «фінансовий потенціал підприємства» мають дещо однобічний характер і тому вважаються неповними. Враховуючи специфіку аналізу та оцінки фінансового потенціалу підприємства, вважаємо, що під фінансовим потенціалом підприємства слід розуміти сукупність можливостей підприємства, які визначаються наявністю фінансових ресурсів, організацією їх використання та організаційно-економічних механізмів, спрямованих на забезпечення економічного розвитку підприємства в умовах негативного впливу зовнішнього середовища.

Розподіл підприємств відповідно до їх фінансового потенціалу [24] представлено в табл. 1.2.

Таблиця 1.2

Розподіл підприємств відповідно до їх фінансового потенціалу

Рівень використання фінансового потенціалу підприємства	Характеристика показників діяльності підприємства
Високий	Високі показники рентабельності, фінансовий стан стійкий, існують можливості залучення додаткового капіталу, ділова репутація знаходиться на високому рівні.
Середній	Підприємство отримує прибуток, однак результати його господарської діяльності тісно корелюють із динамікою внутрішнього і зовнішнього середовища функціонування.
Низький	Підприємство фінансово нестабільне, існують загрози його платоспроможності, ділова репутація є незадовільною.

В управлінні фінансовим потенціалом підприємства важливу роль відіграє своєчасне і ретельне проведення діагностики фінансового потенціалу, яка являє собою системну та комплексну його оцінку з використанням різноманітних підходів, методів та прийомів аналізу.

Проведення діагностики фінансового потенціалу підприємства базуються переважно на використанні певних методів або шляхом використання їх

комбінації, серед яких слід виділити: інтегральні моделі або факторні моделі; метод експертної оцінки фінансових коефіцієнтів або фінансових індикаторів; комбінований метод.

Характеристика прийомів діагностики фінансового потенціалу підприємства подана на рис. 1.2.

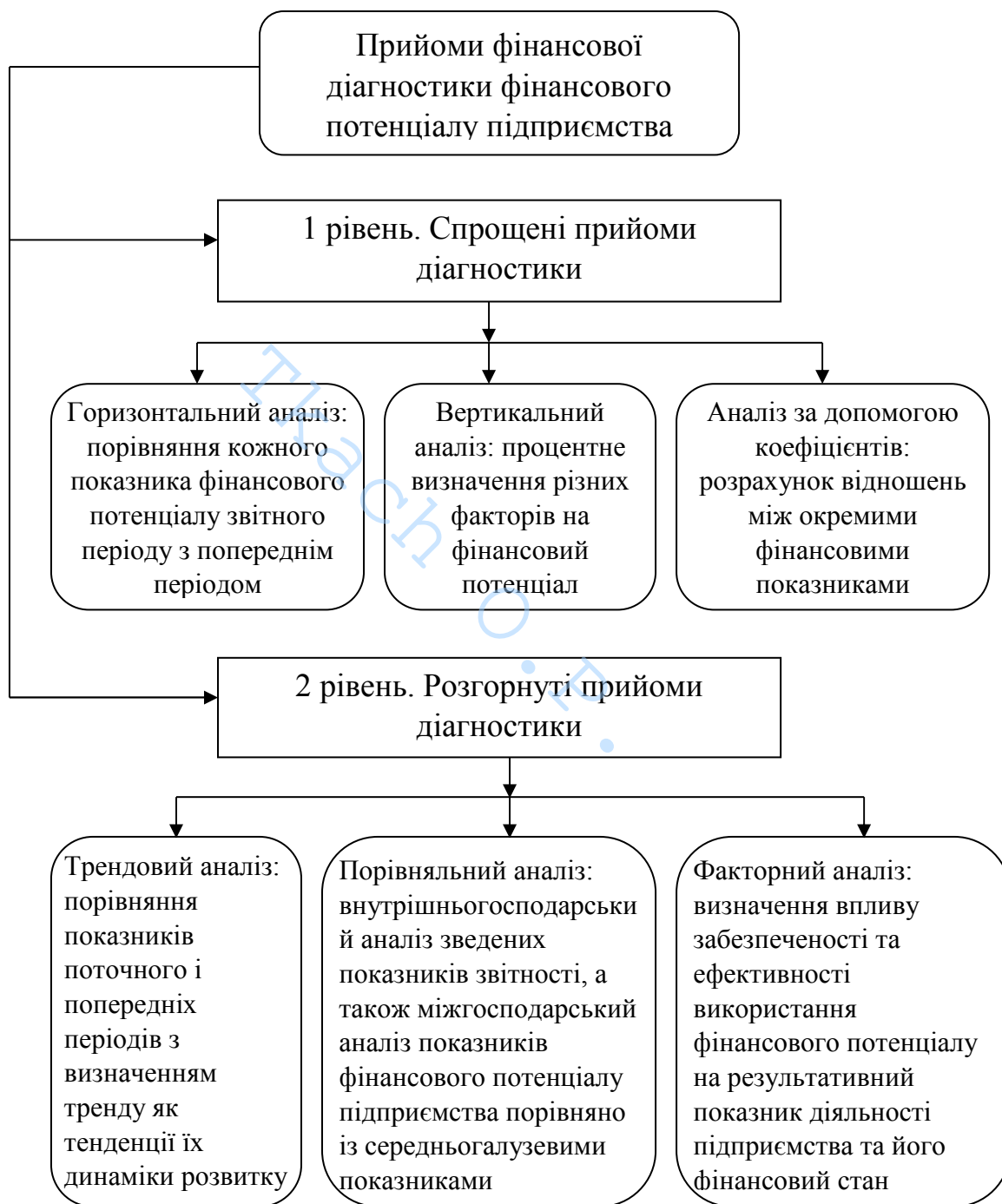

Рис. 1.2. Характеристика прийомів діагностики фінансового потенціалу підприємства

Діагностика фінансового потенціалу підприємства за допомогою інтегральної моделі спрямована на створення та дослідження динаміки інтегрального показника на основі чітко визначеного механізму математичних залежностей між виділеними групами показників.

Діагностика фінансового потенціалу шляхом експертної оцінки фінансових коефіцієнтів або фінансових індикаторів – це аналіз основних показників фінансового потенціалу підприємства в динаміці та екстраполяція і прогнозування цієї динаміки в майбутньому періоді.

В основі комбінованих методів лежить поєднання діагностики наявного та прогнозованого фінансового потенціалу підприємства, системи впливу зовнішнього та внутрішнього середовища та системи управління стратегічним розвитком підприємства, в основі яких є поєднання вищезазначених факторів.

Для кожного підприємства його керівники або експерти з наданого переліку запропонованих індикаторів визначають показники, які будуть використовуватися для проведення довгострокового планування, аналізу та контролю. Використовуються тільки ті індикатори, які дозволяють об'єктивно оцінити фінансовий потенціал, його тенденції та відображають стан основних напрямів діяльності підприємства. В процесі відбору індикаторів необхідно враховувати взаємодію між ними, виключати дублювання за характеристикою та враховувати їх вплив на інші індикатори, а також вплив на них тенденції зовнішнього та внутрішнього середовища. Тобто, індикатори є основними показниками, які визначають орієнтири щодо змін фінансового потенціалу та відображають тенденції загального фінансового стану та ефективність господарської діяльності [57].

Аналіз наукових джерел та результати проведених досліджень щодо методів та способів діагностики фінансового потенціалу підприємства, а також індикаторів, що використовуються при діагностиці фінансового потенціалу підприємства дозволяє їх об'єднати в декілька груп: індикатори фінансової результативності, індикатори інвестиційного забезпечення, індикатори фінансової безпеки, індикатори платоспроможності, індикатори кредитного

залучення, індикатори резервного забезпечення, індикатори загрози банкрутства (рис. 1.3).

Рис. 1.3. Індикатори діагностики фінансового потенціалу підприємства [57]

На основі сукупності таких індикаторів послідовність оцінки фінансового потенціалу підприємства та ефективності його використання представити у вигляді алгоритму, який дає можливість визначити етапи управління цим процесом (рис. 1.4)

Використання аналітичних методів, прийомів і індикаторів для оцінювання вірогідності досягнення встановлених конкретних цілей при діагностиці фінансового потенціалу підприємства в цілому, являє собою методологію та методику його фінансової діагностики.

Зазначимо, запропонований підхід до оцінювання фінансового потенціалу підприємства дозволяє оптимізувати процес управління фінансовим потенціалом, кінцевою метою якого є підвищення ефективності

функціонування та використання фінансових ресурсів підприємства відповідно до перспективних напрямів його розвитку в умовах негативного впливу зовнішнього середовища функціонування.

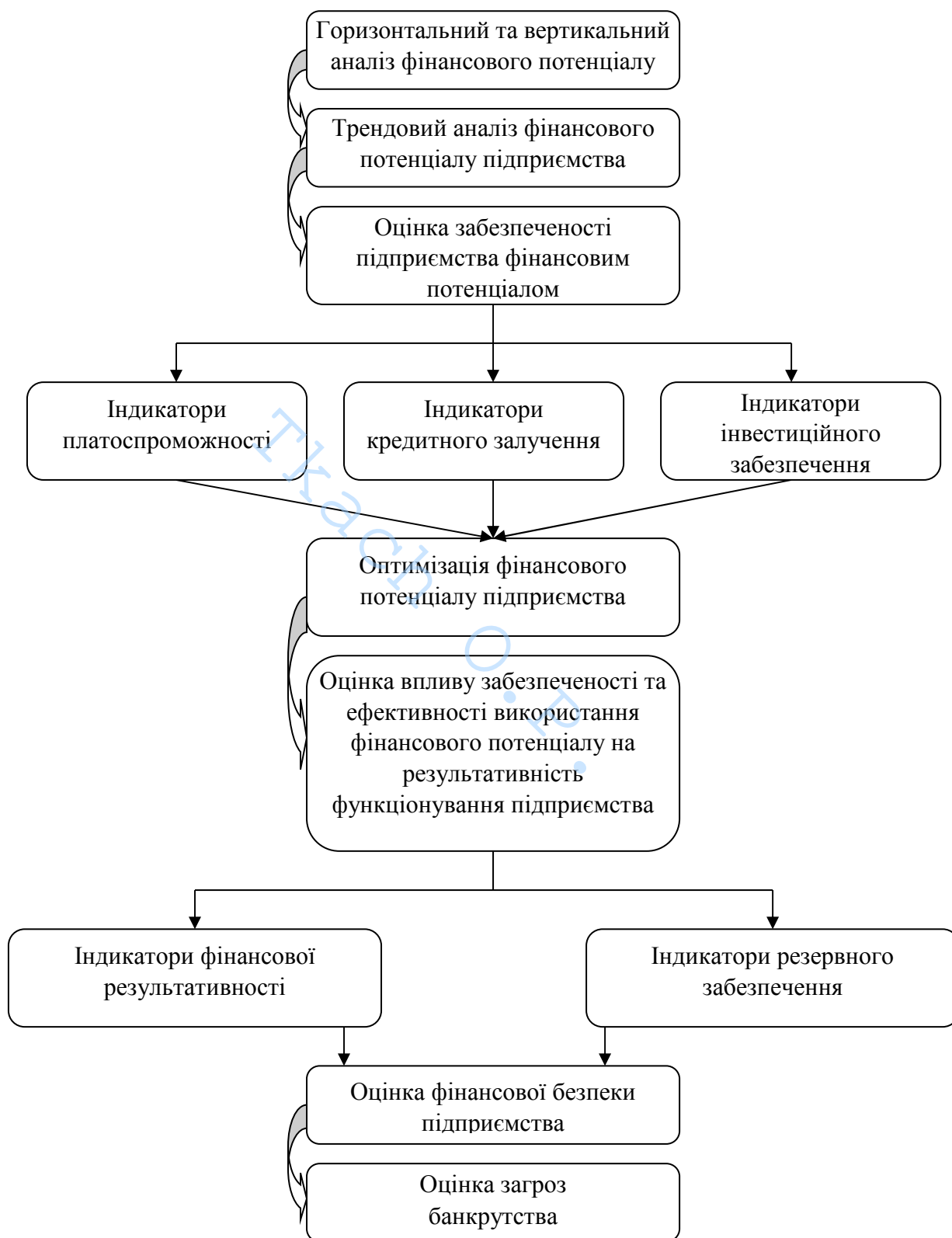

Рис. 1.4. Алгоритм оцінювання фінансового потенціалу підприємства

Реалізація запропонованого підходу до оцінювання фінансового потенціалу підприємства має здійснюватися з урахуванням тенденцій мінливого зовнішнього середовищі на основі відповідного інформаційного забезпечення.

1.2. Теоретичні аспекти управління фінансовим потенціалом підприємства

Кризова економічна ситуація істотно посилила рухливість зовнішнього бізнесу середовища, що негативно позначилося на результатах діяльності вітчизняних підприємств. У умовах господарювання потрібно вжити комплекс заходів, спрямованих на підвищення ефективності діяльності підприємств, що значною мірою залежить від їх фінансового потенціалу. Ступінь розвитку фінансового потенціалу підприємства, що характеризується комплексністю, широтою охоплення та глибиною проникнення в усі причинно-наслідкові зв'язки економічних процесів, що мають місце на підприємстві виступає індикатором загального його «здоров'я». В цих умовах саме управління фінансовим потенціалом підприємства як найбільш складному та відповідальній ланці у всій системі управління слід приділяти особливу увагу.

Незважаючи на те, що питання, пов'язані з управлінням фінансовим потенціалом підприємства, розглядаються у працях багатьох вчених-економістів, таких як Бердар М.М [15], Блащак Б.Я. [21], Борик О.Я. [24], Виговська, Н. Г., Полчанов, А. Ю., Литвинчук, І. В., Виговська, О. А., & Полчанов, О. Ю. [28], Гончаренко М. В. [32], Комарецька П. В. [41], Курінна О.В. [48] та ін., дослідження, проведені авторами, показали, що досягнутий на даний момент рівень наукових розробок у галузі проблеми управління фінансовим потенціалом підприємств суттєво відстає від потреб підприємств.

Основою фінансового потенціалу є відносини, які виникають на підприємстві щодо досягнення максимально позитивного фінансового результату за умови, що:

- наявність власного капіталу у розмірі, який сприяє виконанню умов ліквідності у довгостроковому, середньостроковому та термінованому періоді та фінансової незалежності від зовнішніх контрагентів;
- можливості залучення капіталу із зовнішніх джерел фінансування в обсязі, необхідному для реалізації ефективних інвестиційних проектів;
- рентабельність інвестицій у запланованому розмірі;
- наявність ефективної системи контролю за фінансовими потоками, яка забезпечує прозорість інвестицій та отриманих результатів, а також фінансового стану підприємства.

Фінансовий потенціал визначає не тільки здатність підприємства залучити та раціонально використовувати внутрішні та зовнішні фінансові ресурси, а й реалізує найважливішу функцію – відтворення виробничої можливостей бізнесу.

Як наслідок, зростання корпоративного доходу збільшує внутрішні джерела інвестицій, а також підвищує інвестиційну довіру та привабливість підприємства для іноземних інвесторів.

Із зростанням виробничих потужностей підприємства зростає його фінансовий потенціал, що сприяє підвищенню загальної конкурентоспроможності підприємства.

Тобто фінансовий потенціал характеризується фінансовою незалежністю підприємства, фінансовою стабільністю та ліквідністю та фінансовою незалежністю.

Фінансова стійкість підприємства формується під впливом двох основних груп факторів: фактори, що зумовлюють накопичення фінансових ресурсів; фактори, що впливають на характер потреб у фінансуванні підприємства.

Узагальнюючи вищевикладене, під фінансовим потенціалом підприємства слід розуміти сукупність наявних у підприємства фінансових ресурсів, які, з одного боку, забезпечують можливість суб'єкта господарювання вирішувати свої поточні та стратегічні завдання, а з іншого – відображають здатність самого суб'єкта господарювання використовувати ці фінансові

ресурси, що у своїй сукупності забезпечує його стійке функціонування та розвиток.

Слід звернути увагу на те, що більшість проблем на вітчизняних підприємствах спричинена неефективними підходами до управління фінансовим потенціалом. Частково це можна пояснити відсутністю дослідників і практиків єдиного погляду цей процес. У зарубіжній та вітчизняній економічній літературі наводиться досить багато різних трактувань даного поняття. Пропонуємо розглянути тільки ті, які можуть розкрити сутність управління фінансовим потенціалом підприємства.

Ребрик А.Ю. під управлінням фінансовим потенціалом підприємства розуміє: «систему раціонального управління процесом фінансування господарської діяльності підприємства, яка включає рух фінансових ресурсів та формування фінансових відносин, що виникають в результаті такого руху» [80]. Але, слід відзначимо, що науковець поняття «управління фінансовим потенціалом» ототожнює з поняттям «фінансовий менеджмент».

Нагорнюк О. В. виділяє наступні елементи управління фінансовим потенціалом: «... апарат вироблення фінансовий цілей та завдань управління (апарат управління); система фінансових функцій та методів управління (для успішного вирішення поставлених завдань працівники апарату управління повинні володіти відповідними засобами й методами фінансового управління); процес управління; засоби забезпечення управління, що реалізуються на відповідних законах і принципах; механічне вдосконалення управління [56].

У зв'язку з цим авторам видається доцільним уточнити поняття «управління» як мету спрямований та планомірний процес визначення керуючих впливів, спрямованих на ефективне досягнення конкретних результатів: досягнення поставленої мети, рішення виникають проблем, ефективну реалізацію функцій.

Огляд наукової літератури дозволяє зробити висновок, що склалося чотири основні підходи до управління підприємством: традиційний, функціональний, системний та ситуаційний.

При традиційному підході до управління підприємством його елементами є: робочий процес, персонал, адміністрування, система управління.

Функціональний підхід має на увазі під управлінням підприємством взаємозв'язок управлінських функцій, які характеризуються відносною відособленістю, цілеспрямованістю та об'єктивною необхідністю їх здійснення.

При системному підході управління підприємством є системою з своїм входом (цілі, завдання), виходом (результати діяльності), зворотними зв'язками та зовнішніми впливами.

Ситуаційний підхід ґрунтується на застосуванні різних методів управління підприємством залежно від ситуації, причому найефективнішим методом при цьому підході є той, який найбільше відповідає конкретній ситуації на даний момент часу.

При цьому слід зазначити, що кожен з перерахованих вище підходів до управління підприємством можна розглядати як самостійний напрямок, проте всі вони тісно взаємопов'язані між собою. У зв'язку з цим, управління підприємством, а отже, і управління його фінансовим потенціалом має формуватися на основі синтезу всіх перерахованих вище підходів, оскільки це багатогранний і складний процес, що має на меті спрямований характер щодо забезпечення розвитку підприємства в довгостроковому періоді. Тому слід звернути увагу на те, що мета управління фінансовим потенціалом підприємства суттєво відрізняється залежно від стану зовнішнього середовища функціонування.

Аналіз наукової літератури дозволяє диференціювати стратегічні та тактичні цілі управління фінансовим потенціалом підприємства.

До стратегічних цілей управління фінансовим потенціалом доцільно віднести:

- досягнення лідерства в боротьбі з конкурентами на відповідному ринку;
- виживання підприємства в умовах конкурентної боротьби та негативного впливу зовнішнього середовища;

- уникнення банкрутства та великих фінансових втрат;
- забезпечення постійної фінансової рівноваги підприємства в процесі його розвитку.

В якості тактичних цілей управління фінансовим потенціалом підприємства доцільно розглядати:

- зростання обсягів виробництва та реалізації продукції та послуг;
- оптимізацію співвідношення «витрати – результат»;
- максимізацію прибутку;
- мінімізацію ризику при передбаченому рівні прибутку;
- забезпечення рентабельності діяльності;
- оптимізацію грошового потоку.

При цьому необхідно розуміти, що стратегічні та тактичні цілі взаємопов'язані між собою та спрямовані на досягнення головної мети управління фінансовим потенціалом підприємства – покращення фінансових показників діяльності, що знаходить свій вираз у максимізації його ринкової вартості та забезпечує зростання добробуту працівників і власників підприємства.

Управління фінансовим потенціалом підприємства вимагає глибоких системних знань у теорії та практиці прийняття ефективних управлінських рішень. Таке твердження базується на основі системного уявлення про управління фінансовим потенціалом підприємства, а саме, виходячи з властивих йому ознак системності, серед яких слід виділити:

- динамічність управління фінансовим потенціалом підприємства у зв'язку зі змінами попиту та пропозиції фінансових ресурсів, доходів, витрат, капіталу, які забезпечують збільшення та поглиблення взаємозв'язків фінансового потенціалу та зовнішнього середовища;

- відкритість, яка багато в чому визначається інтенсивністю обміну інформацією та фінансовими ресурсами в умовах змінного зовнішнього середовища функціонування підприємства;

- здатність до розвитку, що є спільною рисою для всіх систем, оскільки основною метою формування та використання фінансового потенціалу є максимізація ринкової вартості підприємства;
- цілеспрямованість процесів управління фінансовим потенціалом, що визначають ефективність функціонування системи в цілому;
- ієрархічність системи, яка означає, що кожен підсистему управління фінансовою спроможністю можна розглядати як систему нижнього рівня, що складається з взаємодіючих та взаємопов'язаних підсистем;
- взаємодія системи управління фінансовим потенціалом підприємства та зовнішнього середовища полягає у формуванні та виявленні її характеристик лише в процесі функціонування та взаємодії цієї системи із зовнішнім середовищем, тобто в процесі управління фінансовим потенціалом.
- система реагує на вплив зовнішнього середовища, тим самим розвиваючи і зберігаючи якісну детермінацію і властивості, що забезпечують відносну стабільність і адаптивність діяльності.

Відомо, що дослідження складних систем передбачає їх поділ на окремі складові, які взаємозалежні та доповнюють один одного. Отже, управління фінансовим потенціалом підприємства доцільно представляти у вигляді взаємопов'язаних та взаємодіючих підсистем: керівної підсистеми; керуючої підсистеми.

Елементами керуючої підсистеми є: організаційна структура, механізм управління, інформаційні технології.

Елементами керованої системи є: управління власними фінансовими ресурсами, управління позиковими фінансовими ресурсами, управління залученими фінансовими ресурсами.

Аналіз різних підходів до управління фінансовим потенціалом дозволив авторам запропонувати структуру та розкрити процес функціонування системи управління фінансовим потенціалом підприємства (рис. 1.5).

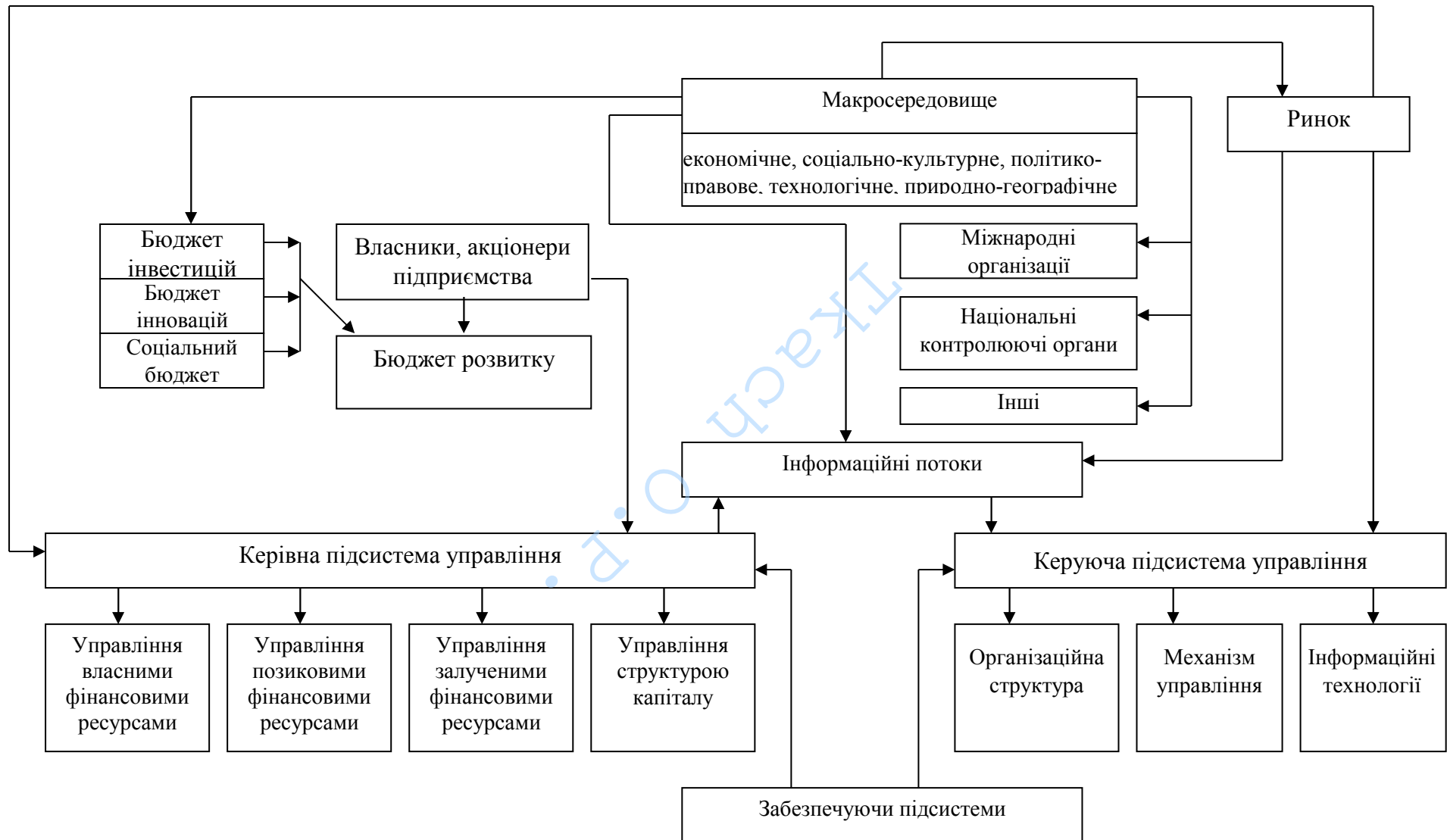

Рис. 1.5. Функціонування системи управління фінансовим потенціалом підприємства

Таким чином, управління фінансовим потенціалом підприємства – це комплексний та цілеспрямований вплив на його фінансові ресурси. Цей вплив має на меті покращити фінансові показники роботи підприємства, досягти фінансового благополуччя, що гарантує стійкість та стабільність розвитку, наростити рівень фінансового потенціалу, забезпечуючи ресурси для інновацій та випуску конкурентоспроможної продукції.

В основі управління фінансовим потенціалом лежить оновлення та розвиток виробництва на інноваційній основі. Це дозволяє підприємству підвищити свою конкурентоспроможність на ринку, забезпечити стійке зростання та прибуток, збільшити свою частку ринку та завоювати нових клієнтів. Таким чином, управління фінансовим потенціалом є ключовим фактором успішного розвитку будь-якого підприємства.

Управління фінансовим потенціалом підприємства має свої специфічні закономірності, які відображають сутнісні особливості самого процесу управління і характеризуються об'єктивністю, необхідністю та обов'язковістю їх прояву.

Доцільно виділити наступні основні особливості управління фінансовим потенціалом підприємства.

1. Конкуренція, яка є невід'ємною та найважливішою рушійною силою ефективного управління фінансовим потенціалом підприємства, оскільки вона змушує підприємства йти на ризик нововведень з метою управління своїми позиціями на ринку. При цьому, з одного боку, в умовах невисокої інноваційної активності виробники втрачають ринки збуту та несуть фінансові втрати, з іншого сторони, радикальні нововведення, які сприяють технічному оновленню виробництва і прориву в якісно новий стан виробничих сил та виробничих відносин, незмінно порушують стабільність виробництва та вимагають вкладення додаткових фінансових ресурсів.

2. Об'єктом управління є фінансові ресурси підприємства, які мають бути спрямовані на забезпечення інноваційної діяльності підприємства.

3. Результати управління фінансовим потенціалом підприємства, які є в обсягах і термінах руху його грошових потоків, знаходять своє відображення в конкретних фінансові результати.

4. Оптимальний розподіл та перерозподіл фінансових ресурсів визначає рух грошових коштів (його швидкість та мас штаби), а також працездатність фінансової системи підприємства, спрямованої на збільшення його фінансового потенціалу, адекватного вимогам поточної економічної ситуації на цільовому ринку

5. Прийняття рішень у сфері управління фінансовим потенціалом підприємства має припускати досягнення певного компромісу між вимогами прибутковості, надійності та ліквідності капіталу підприємства відповідно до його місії та цілями в умовах кон'юнктури ринку, що склалася.

6. Формовані з різних джерел фінансові ресурси дають можливість підприємству своєчасно інвестувати кошти в інноваційне виробництво, випускати конкурентоспроможну продукцію і тим самим сприяти збільшенню його фінансового потенціалу.

7. Регулювання структурних перетворень фінансового потенціалу підприємства може вироблятися на основі формування фінансових ресурсів та їх використання. До першого відносяться наступні інструменти управління: прибуток, дохід, амортизаційні відрахування, система цін та тарифів, дивіденди, процентні ставки, пайові внески, фінансові санкції, форми розрахунків та види кредитів. До системи розрахунків щодо використання фінансових ресурсів можна віднести: заробітну плату, премію, надбавки, пільги зі страхування життя та здоров'я, пенсійне забезпечення, інвестування в інноваційні проекти, інструменти податкового регулювання.

8. Методи управління фінансовим потенціалом підприємства представляють собою сукупність способів і прийомів, які мають певні інформаційні та аналітичні можливості управлінського впливу на фінансові ресурси. Вся різноманітність методів управління фінансовим потенціалом

підприємства ділиться на три групи залежно від етапів управління цим процесом, які виконуються у певній послідовності:

- методи діагностики управління;
- методи регулювання його структурної динаміки;
- методи обґрунтування та прийняття фінансових рішень.

У рамках цих груп виділяються формалізовані та неформалізовані методи.

До формалізованих методів належать: економіко-статистичні, економіко-математичні, програмно-цільові, а також методи лінійного та динамічного програмування, імітаційного та ситуаційного моделювання, SWOP – аналіз та ABC – аналіз.

До неформалізованих методів належать: соціально-психологічні методи управління, методи експертних оцінок, метод сценаріїв та евристичні методи.

Загалом, управління фінансовим потенціалом передбачає розробку специфічного механізму для приведення у відповідність до вищенаведених закономірностей, що впливають як змін в об'єкті управління, так і в самій системі управління, що дозволяє впливати на кінцеві цілі управління фінансовим потенціалом підприємства.

1.3. Стратегія управління фінансовим потенціалом підприємства

Метою управління фінансовим потенціалом є максимізація фінансових результатів за рахунок оптимізації фінансових потоків. Для досягнення мети підприємству необхідно розробити відповідну стратегію фінансування, а саме, стратегії управління фінансово-економічним потенціалом. Суть стратегії управління фінансово-економічним потенціалом полягає у розробці комплексу заходів щодо управління фінансовими ресурсами підприємства, а саме, заходів, направлених на отримання економічного ефекту, забезпечення безперервного виробничого процесу, розширене відтворення. В основі стратегії управління фінансовим потенціалом. У стратегії управління фінансовим потенціалом

відображаються етапи формування стратегії та використовувані в цьому процесі елементи механізму формування стратегії на рис. 1.6.

Рис. 1.6. Механізми і інструменти стратегії управління фінансовим потенціалом

Важливо підкреслити, що зміст кожного етапу та відповідного йому інструменту механізму стратегії управління фінансовим потенціалом обумовлюється зовнішнім середовищем, макроекономічними змінами та загальною стратегією розвитку підприємства. Слід зазначити, що представлені елементи стратегії управління фінансовим потенціалом в кінцевому підсумку визначають конкурентоспроможність будь-якого підприємства, яке прагне до

отримання позитивного економічного результату. Саме досягнення такої мети має забезпечити система фінансового менеджменту в стратегічній перспективі.

Управління фінансовим потенціалом підприємства нерозривно пов'язане з управлінням його фінансово-економічним станом. Це управління ґрунтується на зіставленні власного капіталу з нефінансовими активами. Важливо створити умови для прогнозування рівноважного (збалансованого) руху фінансових потоків. Цей прогноз має враховувати як грошову, так і негрошову форму доходів та активів. Іншими словами, управління фінансовим потенціалом потребує аналізу та оцінки фінансово-економічного стану підприємства, прогнозування руху фінансових потоків з урахуванням усіх факторів, розробки та реалізації заходів, спрямованих на покращення фінансового стану та нарощування фінансового потенціалу, що дозволить підприємству підвищити свою конкурентоспроможність на ринку, забезпечити стійке зростання та прибуток, збільшити свою частку ринку та завоювати нових клієнтів.

Етапи та відповідні їм елементи механізму формування стратегії управління фінансовим потенціалом представлені на рис. 1.7.

Критерієм відповідності власного капіталу та нефінансових активів, а також позикового капіталу та фінансових активів є фінансова рівновага. Фінансова рівновага – це стан, коли власний капітал (ВК) дорівнює нефінансовим активам (НФА), позиковий капітал (ПК) дорівнює фінансовим активам (ФА). Друга рівність впливає з першої, адже загальна сума капіталу (власного та позикового) завжди дорівнює сумі всіх активів. Іншими словами, обидві зазначені величини – це майно підприємства, яке на даний момент знаходиться в його розпорядженні та у обороті.

З практичної точки зору, стан економічної рівноваги не є статичною точкою, а радше динамічною точкою відліку, навколо якої постійно відбуваються коливання. Досягти абсолютної економічної рівноваги неможливо. Проте, параметри економічної рівноваги відіграють важливу роль в оцінці фінансової стійкості підприємства, змін фінансової стійкості в часі для одного підприємства, відхилень від середнього рівня фінансової стійкості по

різних підприємствах однієї галузі. Це дозволяє оцінити, наскільки стійким є підприємство до економічних потрясінь, визначити, чи покращується чи погіршується фінансова стійкість підприємства з часом, порівняти фінансову стійкість різних підприємств однієї галузі.

Рис. 1.7. Етапи та відповідні їм елементи механізму формування стратегії управління фінансовим потенціалом

Відхилення від точки рівноваги між власним капіталом (ВК) та нефінансовими активами (НФА) може бути позитивним або негативним.

Позитивне відхилення:

$$\text{ВК} > \text{НФА}.$$

Позиковий капітал (ПК) < Фінансові активи (ФА).

Підприємство платоспроможне. Це означає, що власний капітал підприємства перевищує його нефінансові активи. Підприємство має більше власних коштів, ніж йому потрібно для фінансування своїх активів. Підприємство не залежить від боргів.

Негативне відхилення:

$ВК < НФА$.

$ПК > ФА$.

Підприємство неплатоспроможне. Це означає, що власний капітал підприємства менший, ніж його нефінансові активи. Підприємству не вистачає власних коштів для фінансування своїх активів. Підприємство залежить від боргів.

Існує три ключових показника, які дозволяють оцінити ступінь зміни фінансового потенціалу підприємства (табл. 1.2):

– показник превалювання власних коштів, який характеризує, наскільки власні кошти підприємства перевищують його зобов'язання, високе значення цього показника свідчить про стійкість та фінансову незалежність підприємства.

– показник фінансової рівноваги, який свідчить про те, що власні кошти підприємства дорівнюють його зобов'язанням, це може бути оптимальним станом для підприємства, яке прагне збалансувати ризики та прибутковість.

– показник превалювання позикового капіталу, який характеризує, наскільки зобов'язання підприємства перевищують його власні кошти, високе значення цього показника може свідчити про ризикованість та фінансову залежність підприємства.

Аналіз цих трьох показників дає можливість оцінити динаміку фінансового потенціалу підприємства в часі, порівняти фінансовий потенціал різних підприємств, визначити сильні та слабкі сторони фінансового стану підприємства.

Відповідність фінансового потенціалу та фінансової рівноваги
підприємства

Превалювання власних коштів	$ВК > НФА \quad ФА > ПК$	Високий рівень фінансового потенціалу
Фінансова рівновага	$ВК = НФА \quad ПК = ФА$	Достатній рівень фінансового потенціалу для функціонування підприємства
Превалювання позикових коштів	$ВК < НФА \quad ФА < ПК$	Низький рівень фінансового потенціалу

Таким чином, вказані показники слугують індикаторами динаміки фінансового потенціалу, визначаючи стійкість та рівновагу підприємства в цій сфері. Кожне підприємство має свою точку фінансової рівноваги, яка розраховується індивідуально. Довгострокові та поточні нефінансові активи забезпечуються власним капіталом, що й визначає цю точку. Тобто, позиковий капітал врівноважується фінансовими активами, які повністю покривають зобов'язання підприємства. Тобто, фінансові показники дають уявлення про те, як змінюється фінансовий потенціал підприємства, фінансова стійкість та рівновага означають, що підприємство може генерувати достатньо коштів для покриття своїх витрат та зобов'язань, у кожного підприємства є своя точка, в якій його активи та зобов'язання збалансовані.

Фінансовий стан підприємства вважається стійким, якщо воно може розрахуватися з усіма своїми кредиторами, навіть у разі одночасного пред'явлення ними вимог. Це означає, що підприємство зможе погасити борги без необхідності продажу виробничих запасів або обладнання, що, в свою чергу, не призведе до порушення виробничого циклу. Зберігаючи здатність розплачуватися з кредиторами, підприємство не погіршує свою кредитну історію та репутацію, зберігає доступ до ринків капіталу, зберігає можливість для поповнення фінансового потенціалу за рахунок зовнішніх джерел фінансування. Стійкий фінансовий стан дає підприємству можливість

витримувати економічні кризи, розраховатися з кредиторами без порушення виробничого циклу є ключовим фактором стійкості. Зберігаючи хорошу кредитну історію та репутацію, організація може й надалі залучати кошти на ринках капіталу

Наразі українським підприємствам доступні такі джерела поповнення фінансових та інвестиційних ресурсів — чистий прибуток, кошти фонду накопичення та амортизаційні Проте, через незначні обсяги амортизаційних відрахувань, більшість підприємств не мають можливості самостійно фінансувати свої поточні інвестиційні потреби. Це суттєво обмежує їх можливості для розвитку. Рішенням цієї проблеми може стати залучення позикових коштів для фінансування інвестиційних проектів. Це доповнить власні інвестиційні ресурси підприємств, але й потребуватиме внесення відповідних змін в управління інвестиціями на кожному конкретному підприємстві. Залучення коштів сторонніх інвесторів також може бути ефективним способом вирішення даної проблеми.

Існує декілька способів, якими підприємства можуть акумулювати кошти інвесторів:

- випуск додаткових акцій або облігацій під конкретний інвестиційний проект;
- залучення коштів інвесторів на умовах пайового фінансування. В цьому випадку інвестори отримують частку прибутку після реалізації інвестиційного проекту;
- застава частини статутного капіталу у вигляді акцій з правом голосу.

Це може використовуватися як забезпечення повернення позикових коштів.

Зміст стратегії управління фінансовим потенціалом залежить від макроекономічної ситуації, яка постійно змінюється. Це означає, що стратегія не може бути статичною і повинна коригуватися відповідно до змін, що відбуваються. Кожне підприємство має формувати свою індивідуальну стратегію управління фінансовим потенціалом. При цьому важливо

враховувати такі фактори, як галузева приналежність, прийнята фінансова стратегія та специфіка функціонування

Отже, стратегічні цілі, доступ до ринків капіталу та система менеджменту є ключовими факторами, що визначають ефективність управління фінансовим потенціалом підприємства. Підприємства, які прагнуть до успішного управління фінансовим потенціалом, повинні приділяти пильну увагу всім трьом аспектам: стратегії, доступу до капіталу та менеджменту. Якість управління фінансовим потенціалом значною мірою залежить від рівня розвитку цих трьох компонентів.

Висновки до першого розділу

Масштаб фінансової складової діяльності кожного підприємства визначається його фінансовими можливостями, формують фінансовий потенціал підприємства. Здатність підприємства максимально ефективно використовувати свій фінансовий потенціал значною мірою зумовлює ефективність його функціонування.

Враховуючи специфіку аналізу та оцінки фінансового потенціалу підприємства, вважаємо, що під фінансовим потенціалом підприємства слід розуміти сукупність можливостей підприємства, які визначаються наявністю фінансових ресурсів, організацією їх використання та організаційно-економічних механізмів, спрямованих на забезпечення економічного розвитку підприємства в умовах негативного впливу зовнішнього середовища.

В управлінні фінансовим потенціалом підприємства важливу роль відіграє своєчасне і ретельне проведення діагностики фінансового потенціалу, яка являє собою системну та комплексну його оцінку з використанням різноманітних підходів, методів та прийомів аналізу, серед яких слід виділити: інтегральні моделі або факторні моделі; метод експертної оцінки фінансових коефіцієнтів або фінансових індикаторів; комбінований метод.

Запропоновано підхід до оцінювання фінансового потенціалу підприємства, який дозволяє оптимізувати процес управління фінансовим потенціалом, кінцевою метою якого є підвищення ефективності функціонування та використання фінансових ресурсів підприємства відповідно до перспективних напрямів його розвитку в умовах негативного впливу зовнішнього середовища функціонування.

Аналіз різних підходів до управління фінансовим потенціалом дозволив авторам запропонувати структуру та розкрити процес функціонування системи управління фінансовим потенціалом підприємства.

Управління фінансовим потенціалом підприємства представляє собою цілеспрямований управлінський вплив на фінансові ресурси з метою покращення фінансових показників функціонування, досягнення фінансового благополуччя підприємства та нарощування рівня його фінансового потенціалу, спрямоване на оновлення та розвиток виробництва на інноваційній основі випуску конкурентоспроможної продукції.

Зміст стратегії управління фінансовим потенціалом залежить, перш за все, від макроекономічної ситуації, що постійно змінюється, що свідчить про те, що стратегія управління фінансовим потенціалом не постійна і повинна коригуватися адекватно змін, що відбуваються. Тому кожне підприємство має формувати індивідуальну стратегію управління фінансовим потенціалом з урахуванням галузевої приналежності, фінансової стратегії та специфіки функціонування.

Стратегічні цілі, доступ до ринків капіталу та система менеджменту є ключовими факторами, що визначають ефективність управління фінансовим потенціалом підприємства. Підприємства, які прагнуть до успішного управління фінансовим потенціалом, повинні приділяти пильну увагу всім трьом аспектам: стратегії, доступу до капіталу та менеджменту. Якість управління фінансовим потенціалом значною мірою залежить від рівня розвитку цих трьох компонентів.

РОЗДІЛ 2

ОЦІНКА ФІНАНСОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПАТ «ДЕЗ №20 ЦА»

2.1. Аналіз фінансово-економічних показників підприємства

ВАТ «Дослідно-експериментальний завод № 20 цивільної авіації» було засновано в 1945 році як авіаремонтні майстерні. За свою історію завод пройшов значний шлях розвитку і перетворився в одного з найбільших приладобудівних і ремонтних підприємств України.

ПАТ «ДЕЗ №20 ЦА» спеціалізується на розробці, виробництві та ремонті широкого спектру сучасних радіотехнічних та електронних приладів, високотехнологічного обладнання та пристроїв.

Основними напрямками діяльності заводу є: ремонт авіаційного і радіоелектронного обладнання суден цивільної авіації вітчизняного виробництва; поверка засобів вимірювальної техніки галузевого призначення; розробка та виготовлення технологічного оснащення; виробництво авіаційних тренажерів; виробництво тренажерів військової, автотракторної та іншої техніки; виробництво системи охорони периметра; виробництво обладнання для катодного захисту металевих підземних споруд від корозії; виробництво анодні заземлювачі; виробництво контейнерні електростанції.

Оцінка фінансового потенціалу проводиться за даними бухгалтерського балансу додаток А, Б, В, Г.

За даними таблиці 2.1, у 2020-2021 роках обсяг виручки заводу зріс на 20,89% (на 2716 тис.грн), а собівартість зменшилася на 87,77% (на 689 тис.грн.). Це призвело до зростання валового прибутку на 27,88%.

У 2021 році інші операційні доходи зросли на 144 тис. грн., а інші операційні витрати – на 2609 тис. грн. Водночас адміністративні витрати зменшилися на 4,15%, а витрати на збут – на 71 тис. грн.

Отже, ВАТ «Дослідно-експериментальний завод № 20 цивільної авіації» має позитивну фінансово-економічну динаміку. У 2021 році спостерігалось зростання обсягу виручки, зменшення собівартості та валового прибутку. Також спостерігалось зростання інших операційних витрат, але це було компенсовано зменшенням адміністративних витрат і витрат на збут.

Таблиця 2.1

Фінансові показники ПАТ «ДЕЗ №20 ЦА у 2020-2021 рр., тис.грн.

Показник	2020	2021	Відхилення	
			абсолютне, тис.грн.	темп приросту, %
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	13000	15716	2716	20,89
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	785	96	-689	-87,77
Валовий прибуток (збиток)	12215	15620	3405	27,88
Інші операційні доходи	501	645	144	28,74
Адміністративні витрати	4871	4669	-202	-4,15
Витрати на збут	71		-71	-100
Інші операційні витрати	5922	8531	2609	44,06
Фінансовий результат від операційної діяльності	1852	3065	1213	65,5
Інші фінансові доходи	87		-87	-100
Інші витрати	8	5	-3	-37,5
Фінансовий результат до оподаткування: прибуток	1931	3060	1129	58,47
Витрати (дохід) з податку на прибуток	452	558	106	23,45
Чистий фінансовий результат: прибуток	1479	2502	1023	69,17

У 2021 році спостерігається позитивна тенденція зростання фінансового результату від операційної діяльності (прибутку) на 65,5%. У 2020 році він становив 1852 тис. грн., а в 2021 році – 3065 тис. грн. Інші фінансові доходи у 2020 році становили 87 тис. грн., а в 2021 році вони зменшилися до 0 тис. грн.

Інші витрати зменшилися з 8 тис. грн. до 5 тис. грн.

Прибуток до оподаткування в 2021 році збільшився на 58,47%, на 1129 тис. грн. Сума податку на прибуток також збільшилася на 23,45%, на 106 тис. грн. Чистий прибуток у 2021 році зріс на 69,17%, на 1023 тис. грн., що є позитивною тенденцією.

Проведемо аналіз показників діяльності підприємства за 2016-2017 рр., що представлено в табл. 2.2.

Таблиця 2.2

Фінансові показники ПАТ «ДЕЗ №20 ЦА у 2021-2022 рр, тис.грн.

Показник	2021	2022	Відхилення	
			абсолютне, тис.грн.	темп приросту, %
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	15716	19284	3568	22,7
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	96	199	103	107,29
Валовий прибуток (збиток)	15620	19085	3465	22,18
Інші операційні доходи	645	443	-202	-31,32
Адміністративні витрати	4669	4134	-535	-11,46
Інші операційні витрати	8531	14134	5603	65,68
Фінансовий результат від операційної діяльності	3065	1260	-1805	-58,89
Інші витрати	5	1	-4	-80
Фінансовий результат до оподаткування: прибуток	3060	1259	-1801	-58,86
Витрати (дохід) з податку на прибуток	558	175	-383	-68,64
Чистий фінансовий результат: прибуток	2502	1084	-1418	-56,67

Дані таблиці 2.2 свідчать, що у 2022 році чистий дохід ПАТ «ДЕЗ №20 ЦА» зріс на 22,7%, або на 3568 тис. грн. Це позитивна тенденція, яка свідчить про зростання обсягу продажів. Однак собівартість продажів зросла вдвічі швидше, ніж чистий дохід, що є негативною тенденцією. В результаті валовий прибуток зріс лише на 22,18%, або на 3465 тис. грн.

У 2022 році спостерігається негативна тенденція щодо зменшення фінансового результату до оподаткування, зменшення на 59%. Це відбулося внаслідок зменшення інших операційних доходів на 31,32% та збільшення інших операційних витрат на 65,68%.

Дана тенденція також вплинула на обсяг чистого фінансового результату (прибуток), який зменшився на 56,67% або на 1418 тис.грн.

Динаміка фінансових показників підприємства наведена на рис. 2.1.

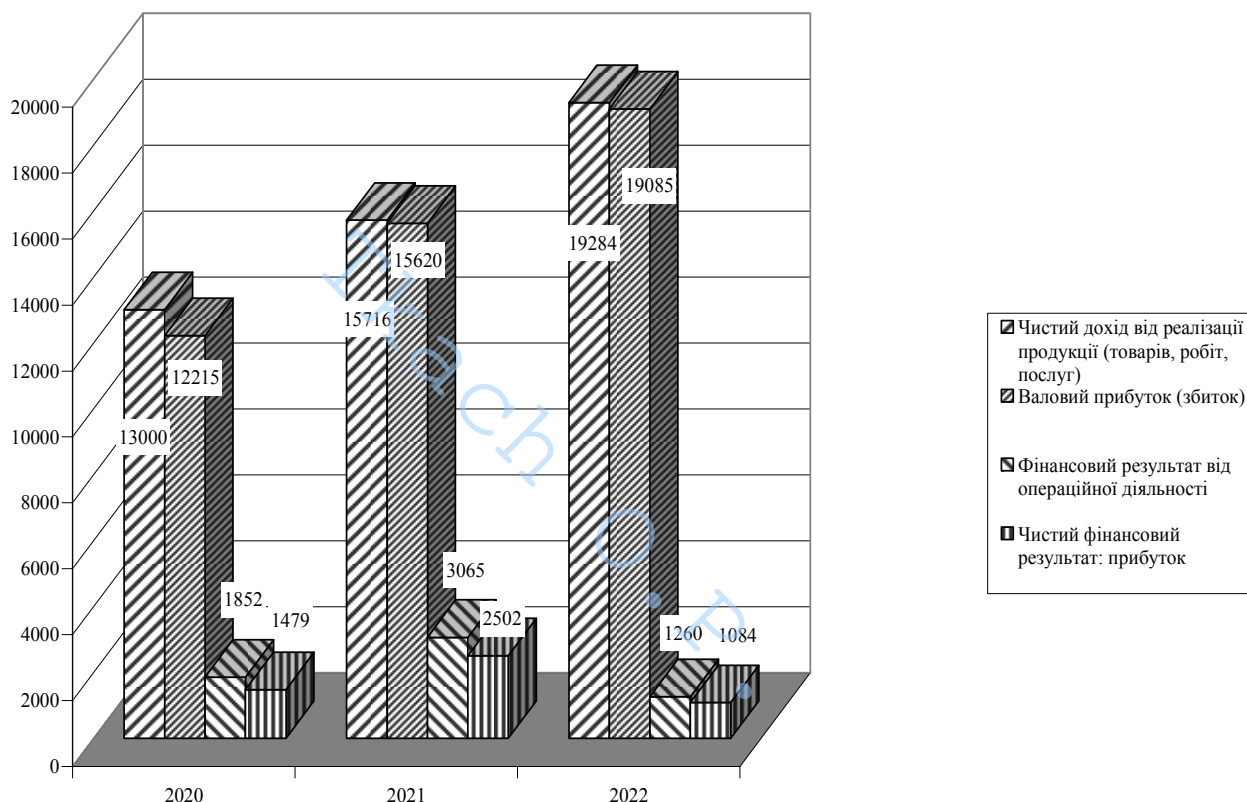

Рис. 2.1. Динаміка показників прибутку підприємства за 2020-2022 рр., тис.грн

Аналіз фінансового стану підприємства починається з оцінки фінансових показників за даними бухгалтерської звітності. Як правило, дослідження структури та динаміки фінансового стану підприємства виконується за допомогою порівняльного аналітичного балансу.

Структура пасивів узагальнена у табл. 2.3 і 2.4.

Структура пасивів ПАТ «ДЕЗ №20 ЦА у 2020-2021 рр.

Статті балансу	2020		2021		Відхилення	
	тис.грн.	питома вага,%	тис.грн.	питома вага, %	абсолютне, тис.грн.	темп приросту, %
Власний капітал	48207	96,38	50709	95,78	2502	5,19
Довгострокові зобов'язання і забезпечення	337	0,67	-	-	-337	-100
Поточні зобов'язання і забезпечення	1472	2,94	2233	4,22	761	51,7
Разом	50016	100	52942	100	2926	5,85

У 2021 році сума джерел фінансування пасивів підприємства збільшилася на 5,85% (або на 2926 тис.грн.). Це було викликано зростанням суми власного капіталу на 5,19% (або на 2502 тис.грн.), поточних зобов'язань і забезпечень на 51,7% (або на 761 тис.грн.) та зниженням суми довгострокових зобов'язань і забезпечень до 0.

Зростання поточних зобов'язань є негативним фактором, який може негативно вплинути на фінансову стійкість підприємства та, в цілому, на погіршення його фінансового стану.

Власний капітал є основним джерелом фінансування підприємства, але його частка в загальному капіталі зменшилася з 96,38% до 95,78%. Це свідчить про деяке зниження фінансової стійкості підприємства. Питома вага поточних і довгострокових зобов'язань і забезпечень незначна, але вона все ж збільшується.

Структура пасивів ПАТ «ДЕЗ №20 ЦА у 2020-2022 рр. представлена в табл. 2.4. З табл. 2.4 видно, що власний капітал підприємства є основним джерелом його фінансування. У 2022 році він зріс на 1084 тис. грн., або на 2,14%. Це позитивна тенденція, яка свідчить про зростання фінансової спроможності підприємства. Однак, питома вага власного капіталу в загальній структурі капіталу підприємства знизилася на 2,62 п. п.

Таблиця 2.4

Структура пасивів ПАТ «ДЕЗ №20 ЦА у 2021-2022 рр.

Статті балансу	2021		2022		Відхилення	
	тис. грн.	питома вага, %	тис. грн.	питома вага, %	абсолютне, тис.грн.	темп приросту, %
Власний капітал	50709	95,78	51793	93,14	1084	2,14
Поточні зобов'язання і забезпечення	2233	4,22	3812	6,86	1579	70,71
Разом	52942	100	55605	100	2663	5,03

Це означає, що підприємство все більше використовує позикові кошти для фінансування своєї діяльності. Одночасно із зростанням власного капіталу збільшилася сума поточних зобов'язань і забезпечень на 1579 тис. грн., або на 70,71%. Цей темп росту більший, ніж темп росту власного капіталу. Це може негативно вплинути на фінансову стабільність підприємства.

Динаміка елементів джерел фінансування майна розглянута на рис. 2.2.

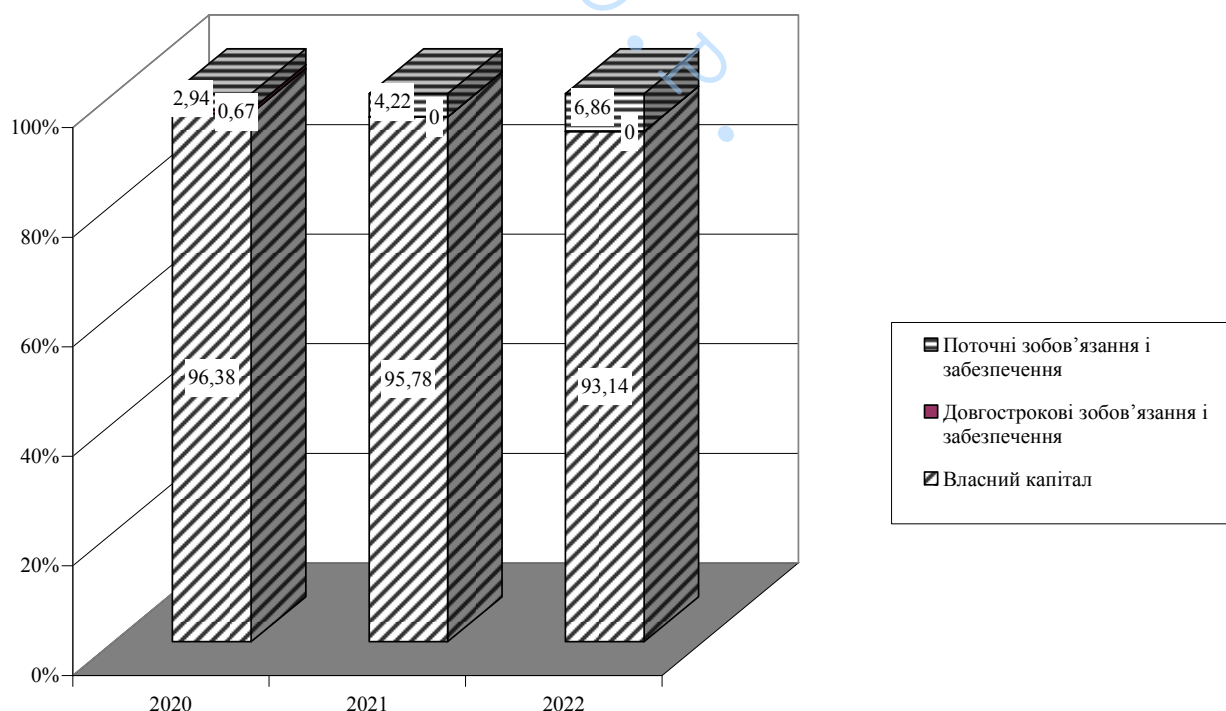

Рис.2.2 Динаміка структури пасиву ПАТ «ДЕЗ №20 ЦА у 2020-2022 рр., %

В табл. 2.5 розглянуто структуру активів ПАТ «ДЕЗ №20 ЦА на кінець 2020- 2021 рр.

Таблиця 2.5

Структура активів ПАТ «ДЕЗ №20 ЦА на кінець 2020- 2021 рр.

Стаття, тис.грн..	2020		2021		Відхилення	
	тис.грн	питома вага, %	тис.грн.	питома вага, %	абсолютне, тис.грн.	темп приросту, %
Необоротні активи	39403	78,78	39109	73,87	-294	-0,75
Оборотні активи	10613	21,22	13833	26,13	3220	30,34
Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	-	-	-	-	-	-
РАЗОМ	50016	100	52942	100	2926	5,85

З табл. 2.5 бачимо, що у 2021 році загальна вартість активів підприємства збільшилася на 5,84% (на 2926 тис.грн.), завдяки тому, що вартість оборотних активів зросла на 30,34% (3220 тис.грн.), а вартість необоротних активів зменшилася на 0,75% (на 294 тис.грн).

У структурі активів частка необоротних активів знизилася з 78,78% у 2020 році до 73,87% у 2021 році, а частка оборотних активів збільшилася з 21,22% до 26,13% відповідно..

Незначне зниження питомої ваги необоротних активів є позитивним сигналом, оскільки свідчить про те, що підприємство більше зосереджується на оборотних активах, які безпосередньо використовуються в його діяльності. Збільшення питомої ваги оборотних активів на 30,34% є позитивною динамікою і свідчить про активізацію діяльності підприємства.

В табл. 2.6 представлена структура активів ПАТ «ДЕЗ №20 ЦА у 2021-2022 рр.

Структура активів ПАТ «ДЕЗ №20 ЦА у 2021- 2022 рр.

Стаття	2021		2022		Відхилення	
	тис.грн	питома вага ,%	тис.грн	питома вага ,%	абсолютне, тис.грн.	темп приросту, %
Необоротні активи	39109	73,87	38706	69,61	-403	-1,03
Оборотні активи	13833	26,13	16899	30,39	3066	22,16
Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	-	-	-	-	-	-
РАЗОМ	52942	100	55605	100	2663	5,03

З таблиці 2.6 бачимо, що У 2022 році вартість необоротних активів компанії знизилася на 403 тисячі гривень, або на 1,03%. Вартість оборотних активів, навпаки, зросла на 3066 тисяч гривень, або на 22,16%. Це призвело до загального зростання вартості активів компанії на 2663 тисячі гривень, або на 5,03%.

У структурі активів компанії найбільшу частку займають необоротні активи, які в 2022 році становили 69,61%. Частка оборотних активів зросла на 22,16 процентних пунктів і склала 30,39%.

Динаміка структури активів представлена на рис. 2.3.

Аналіз структури активів підприємства показав, що необоротні активи мають більшу питому вагу, ніж оборотні. Це означає, що підприємство значну частину своїх коштів вкладає в довгострокові активи, які не приносять доходу в короткостроковій перспективі. Така структура балансу є «важкою», що характерно для підприємств, які здійснюють капітальне будівництво або мають значні інвестиції в основний капітал.

У 2020-2021 рр. підприємство показало позитивну динаміку фінансових показників. Виручка збільшилася на 20,89%, а собівартість продукції знизилася

на 87,77%. Це призвело до зростання валового прибутку на 27,88%. Прибуток до оподаткування зріс на 58,47%, а чистий прибуток – на 69,17%.

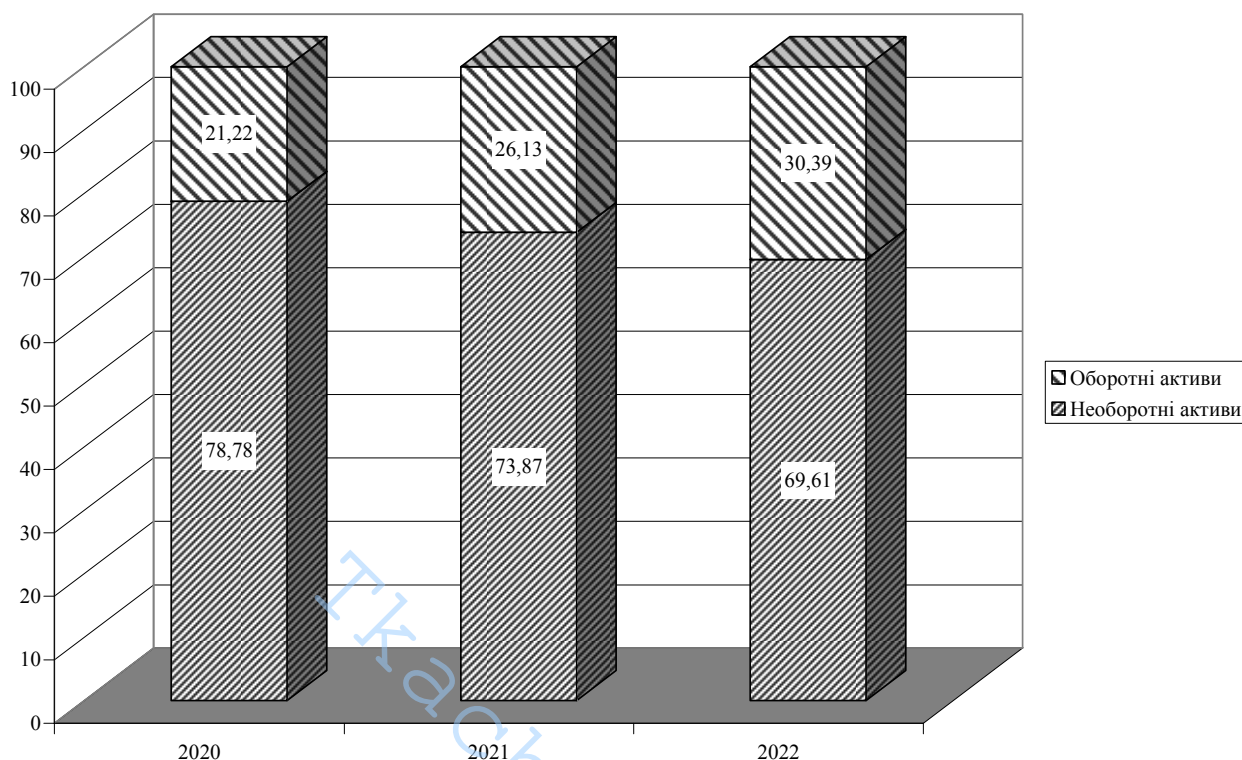

Рис. 2.3. Динаміка структури активів ПАТ «ДЕЗ №20 ЦА у 2020-2022 рр., %

У 2021-2022 рр. обсяг чистого доходу збільшився на 22,7%, що призвело до зростання валового прибутку на 22,18%. Однак, фінансовий результат до оподаткування зменшився на 59%, а чистий прибуток – на 56,67% або на 1418 тис. грн.

Загалом, фінансовий стан ВАТ «Дослідно-експериментальний завод № 20 цивільної авіації» в 2022 році є задовільним. Однак, спостерігається деяке погіршення фінансової стійкості підприємства, пов'язане зі зростанням поточних зобов'язань і забезпечень.

Основні позитивні тенденції фінансового стану підприємства в 2022 році:

- зростання обсягу чистого доходу на 22,7%;
- зростання валового прибутку на 22,18%.

Основні негативні тенденції фінансового стану підприємства в 2022 році:

- зменшення фінансового результату до оподаткування на 59%;
- зменшення чистого прибутку на 56,67%.

Для покращення фінансового стану підприємства необхідно вжити наступні заходи:

- знизити темпи зростання поточних зобов'язань і забезпечень;
- збільшити обсяг власного капіталу;
- знизити собівартість продукції;
- активізувати діяльність підприємства.

Ось деякі конкретні заходи, які можуть бути запроваджені підприємством:

- запровадити систему управління дебіторською заборгованістю, яка дозволить зменшити її обсяг;
- розробити план збільшення власного капіталу, наприклад, шляхом випуску нових акцій або залучення інвестицій;
- провести аналіз собівартості продукції з метою її зниження;
- розширити асортимент продукції та послуг, що дозволить збільшити обсяг продажів.

Реалізація цих заходів дозволить підприємству зберегти фінансову стійкість і підвищити конкурентоспроможність.

2.2. Аналіз ліквідності, платоспроможності та ділової активності підприємства

Платоспроможність підприємства – це одна з найважливіших характеристик його фінансового стану. Вона визначається здатністю підприємства вчасно і в повному обсязі погашати свої зобов'язання, в першу чергу – короткострокові. Для погашення зобов'язань підприємство використовує грошові кошти та їх еквіваленти.

Оскільки платоспроможність підприємства визначається його здатністю конвертувати оборотні активи у грошові кошти, аналітики оцінюють також

ліквідність підприємства. Ліквідність підприємства – це здатність оборотних активів підприємства конвертуватися у грошові кошти.

Активи і пасиви ПАТ «ДЕЗ №20 ЦА», які згруповані по термінах їхнього погашення, зведено в таблиці 2.7 та 2.8. Для оцінки ліквідності перевіримо правило ліквідності, зіставивши підсумки розглянутих груп активів і пасивів.

Таблиця 2.7

Аналіз ліквідності балансу ПАТ «ДЕЗ №20 ЦА
у 2020 – 2021 рр., тис. грн.

Активи	2020	2021	Пасиви	2020	2021	Надлишок (+), нестача (-)	
						2020	2021
1	2	3	4	5	6	7	8
Абсолютно ліквідні активи А1	403	373	Найбільш негайні зобов'язання П1	66	71	337	302
Швидко реалізуємі активи А2	9159	11990	Поточні зобов'язання П2	1406	2162	7753	9828
Повільно реалізуємі активи А3	1051	1470	Довгострокові пасиви П3	337	-	714	1470
Важко реалізуємі активи А4	39403	39109	Постійні пасиви П4	48207	50709	-8804	-11600
Баланс	50016	52942	Баланс	50016	52942	-	-

Данні таблиці 2.7 свідчать, що у 2020 та 2021 роках у підприємства спостерігається достатньо грошових коштів та їх еквівалентів для покриття поточних зобов'язань. У 2020 році надлишок становив 337 тисяч гривень, а в 2021 році - 302 тисячі гривень. Також у підприємства достатньо швидко реалізованих активів для покриття поточних зобов'язань. У 2020 році надлишок становив 7753 тисячі гривень, а в 2021 році - 9828 тисяч гривень. Нарешті, активи, які повільно реалізуються, покривають довгострокові зобов'язання. У

2020 році надлишок становив 714 тисячі гривень, а в 2021 році - 1470 тисяч гривень.

Отже, підприємство має абсолютну ліквідність балансу, що свідчить про його фінансову стійкість.

В табл. 2.8 представлено аналіз ліквідності балансу ПАТ «ДЕЗ №20 ЦА у 2021 – 2022 рр., тис. грн.

Таблиця 2.8

Аналіз ліквідності балансу ПАТ «ДЕЗ №20 ЦА
у 2021 – 2022 рр., тис. грн.

Активи	2021	2022	Пасиви	2021	2022	Надлишок(+), нестача (-)	
						2021	2022
1	2	3	4	5	6	7	8
Абсолютно ліквідні активи А1	373	279	Найбільш негайні зобов'язання П1	71	76	302	203
Швидко реалізуємі А2	11990	15308	Поточні зобов'язання П2	2162	3736	9828	11572
Повільно реалізуємі А3	1470	1312	Довгострокові пасиви П3	-	-	1470	1312
Важко реалізуємі активи А4	39109	38706	Постійні пасиви П4	50709	51793	-11600	-13087
Баланс	52942	55605	Баланс	52942	55605	-	-

Дані таблиці 2.8, свідчать, що у 2022 році підприємство має достатньо грошових коштів та їх еквівалентів (абсолютно ліквідних активів) для покриття поточних зобов'язань. Надлишок становить 203 тисячі гривень. Також у підприємства достатньо швидко реалізованих активів (дебіторська заборгованість, запаси тощо) для покриття поточних зобов'язань. Надлишок становить 15308 тисячі гривень, надлишок поточних зобов'язань –11572 тис.грн.

Нарешті, активи, які повільно реалізуються (основні засоби, нематеріальні активи тощо), покривають довгострокові зобов'язання. Умова ($A4 < P4$) у 2022 р. виконується, та спостерігається дотримання мінімальної умови фінансової стійкості – наявності в підприємства власних оборотних коштів.

Баланс підприємства вважають абсолютно ліквідним, якщо: $A1 > P1$, $A2 > P2$, $A3 > P3$, $A4 < P4$.

Отже, на основі результатів аналізу можна відмітити, що в 2020-2022 рр. баланс є абсолютно ліквідним.

На практиці ліквідність підприємства вимірюється за допомогою коефіцієнтів, які розраховуються на основі статей балансу та інших видів фінансової звітності.

Показники платоспроможності ПАТ «ДЕЗ №20 ЦА у 2020-2021 рр. представлені в табл. 2.9.

Таблиця 2.9

Показники платоспроможності ПАТ «ДЕЗ №20 ЦА у 2020-2021 рр.

Показники	Нормативне значення	2020	2021	Відхилення	
				абсолютне, п.	темп приросту, %
Коефіцієнт покриття	>2	7,21	6,19	-1,02	-14,15
Коефіцієнт швидкої ліквідності	>1	0,5	5,53	5,03	1006
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	>0,2	0,27	0,17	-0,1	-37,04
Розмір власних оборотних засобів	Середньо-галузеве	9141	11600	2459	26,9
Частка оборотних засобів в активах		0,21	0,26	0,05	23,81

З таблиці 2.9 бачимо, що значення коефіцієнту покриття в 2021 році зменшилося на 1,02 пункти процентні пункти (п.п.) і відповідає нормативному

значенню, тобто підприємство за рахунок всіх поточних активів може покрити поточні зобов'язання.

Це означає, що в 2021 році підприємство має достатньо поточних активів для погашення своїх короткострокових зобов'язань. Однак, оскільки значення коефіцієнту покриття зменшилося, це може свідчити про те, що підприємство має меншу кількість поточних активів, ніж у 2020 році.

У 2021 році значення коефіцієнту швидкої ліквідності збільшилося на 5,03 п.п. і перевищує нормативне значення, тобто за рахунок найбільш ліквідних активів можна покрити термінові зобов'язання.

Це означає, що в 2021 році підприємство має достатньо найбільш ліквідних активів (грошові кошти, дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги, що підлягають оплаті протягом 12 місяців) для погашення своїх короткострокових зобов'язань, які підлягають оплаті протягом 12 місяців.

Значення коефіцієнту абсолютної ліквідності в 2021 році зменшилося на 0,1 п.п., тобто за рахунок грошових коштів можна покрити найтерміновіші зобов'язання.

Це означає, що в 2021 році підприємство має меншу кількість грошових коштів, ніж у 2020 році. Однак, оскільки значення коефіцієнту абсолютної ліквідності все ще відповідає нормативному значенню, це означає, що підприємство має достатньо грошових коштів для погашення своїх найтерміновіших зобов'язань.

У 2020-2021 році на підприємстві спостерігається позитивне значення обсягу власних оборотних засобів і невисока частка оборотних засобів в активах.

Це означає, що підприємство має достатньо власних коштів для фінансування своєї поточної діяльності. Однак, оскільки частка оборотних засобів в активах невисока, це може свідчити про те, що підприємство має більшу частку необоротних активів, ніж у інших підприємств.

Загальна оцінка ліквідності підприємства є позитивною. Підприємство має достатньо поточних активів для погашення своїх короткострокових

зобов'язань. Однак, оскільки значення коефіцієнту покриття зменшилося, це може свідчити про те, що підприємство має меншу кількість поточних активів, ніж у 2020 році.

Показники платоспроможності ПАТ «ДЕЗ №20 ЦА у 2021 - 2022 рр. представлені в табл. 2.10.

Таблиця 2.10

Показники платоспроможності ПАТ «ДЕЗ №20 ЦА у 2021-2022 рр.

Показники	Нормативн е значення	2021 р	2022 р	Відхилення	
				абсолютне, п.	темп приросту, %
Коефіцієнт покриття	>2	6,19	4,43	-1,76	-28,43
Коефіцієнт швидкої ліквідності	>1	5,53	4,09	-1,44	-26,04
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	>0,2	0,17	0,07	-0,1	-58,82
Розмір власних оборотних засобів	Середньо-галузеве	11600	13087	1487	12,82
Частка оборотних засобів в активах		0,26	0,3	0,04	15,38

З таблиці 2.10 бачимо, що у 2022 році значення коефіцієнта покриття зменшилося на 1,76 процентних пунктів і становить 2,2. Це означає, що підприємство може покрити свої поточні зобов'язання за рахунок усіх поточних активів. Це відповідає нормативному значенню, яке становить не менше 1,5.

Значення коефіцієнта швидкої ліквідності у 2022 році зменшилося на 1,44 процентних пункти і становить 2,5. Це означає, що підприємство може покрити свої термінові зобов'язання за рахунок найбільш ліквідних активів. Це перевищує нормативне значення, яке становить не менше 1,5.

У 2022 році значення коефіцієнта абсолютної ліквідності зменшилося на 0,1 процентний пункт і становить 0,9. Це означає, що підприємство може

покрити свої найтерміновіші зобов'язання за рахунок грошових коштів. Це трохи нижче нормативного значення, яке становить не менше 0,8.

У 2021-2022 роках на підприємстві спостерігається позитивне значення обсягу власних оборотних засобів. Це означає, що підприємство має достатньо власних коштів для фінансування своєї поточної діяльності.

На підприємстві спостерігається невисока частка оборотних засобів в активах. Це означає, що підприємство має значні необоротні активи, які не можуть бути використані для покриття поточних зобов'язань.

Загалом, фінансовий стан підприємства є задовільним. Підприємство має достатньо поточних активів для покриття своїх поточних зобов'язань. Однак, слід звернути увагу на низьку частку оборотних засобів в активах, яка може призвести до проблем з платоспроможністю в разі непередбачених обставин.

Динаміка показників платоспроможності ПАТ «ДЕЗ №20 ЦА у 2020 – 2022 рр. представлена на рис. 2.4.

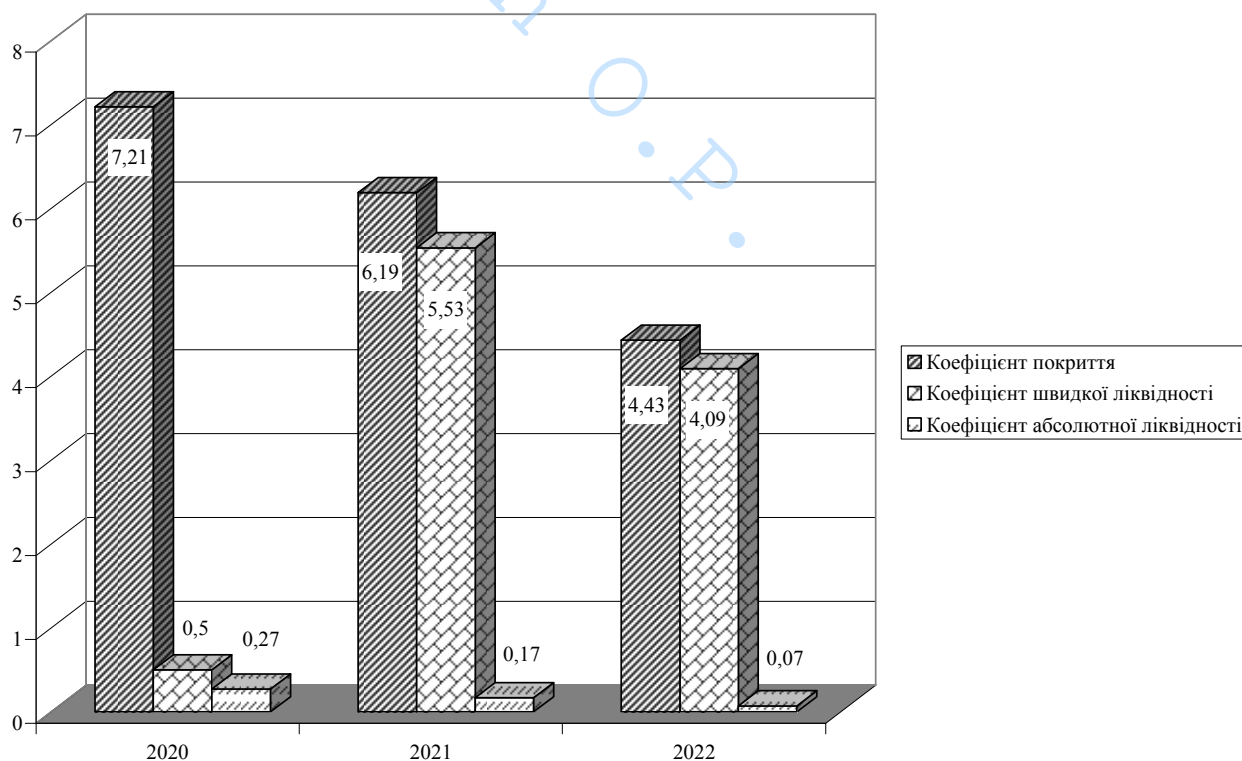

Рис. 2.4. Показники платоспроможності ПАТ «ДЕЗ №20 ЦА у 2020 - 2022 рр.

Через обмеженість ресурсів підприємець має постійно приймати рішення про те, як розподілити ці ресурси, щоб досягти максимального обсягу виробництва.

Передумовою такого вибору повинно бути проведення аналізу ділової активності (табл. 2.11).

Значення фондівіддачі у 2021 році ефективність використання основних засобів підприємства зростає. На 1 гривню основних засобів підприємство отримало на 15 копійок більше чистого доходу. Водночас, фондомісткість продукції зменшилася на 29%.

Оборотні кошти підприємства в 2021 році оберталися повільніше, ніж у 2020 році. Коефіцієнт оборотності оборотних засобів зменшився на 45%, що означає, що тривалість обороту оборотних коштів збільшилася на 21 день. Це може бути пов'язано з такими факторами, як:

- збільшення обсягу продажів, що призвело до зростання потреби в оборотних коштах;
- зростання цін на сировину, матеріали та інші матеріальні ресурси, що призвело до збільшення вартості оборотних запасів;
- погіршення умов постачання, що призвело до збільшення тривалості зберігання оборотних запасів.

Виробничі запаси підприємства в 2021 році також оберталися повільніше, ніж у 2020 році. Коефіцієнт оборотності виробничих запасів зменшився на 598%, що означає, що тривалість обороту виробничих запасів збільшилася на 7 днів. Це може бути пов'язано з такими факторами, як:

- збільшення обсягу виробництва, що призвело до зростання потреби в виробничих запасах;
- зростання цін на сировину, матеріали та інші матеріальні ресурси, що призвело до збільшення вартості виробничих запасів;
- погіршення умов постачання, що призвело до збільшення тривалості зберігання виробничих запасів.

В цілому, ефективність використання основних фондів підприємства в 2021 році зросла, а ефективність використання оборотних засобів і виробничих запасів знизилася. Це може бути пов'язано з такими факторами, як:

- зростання обсягу продажів, що призвело до збільшення потреби в оборотних коштах і виробничих запасах;
- зростання цін на сировину, матеріали та інші матеріальні ресурси, що призвело до збільшення вартості оборотних запасів і виробничих запасів;
- погіршення умов постачання, що призвело до збільшення тривалості зберігання оборотних запасів і виробничих запасів.

Підприємству необхідно провести аналіз причин зниження ефективності використання оборотних засобів і виробничих запасів і вжити заходів щодо їх усунення. Це дозволить підвищити фінансові результати підприємства.

Таблиця 2.11

Показники ділової активності ПАТ «ДЕЗ №20 ЦА за 2020-2022 рр.

Показники	2020	2021	2022	Відхилення, абсолютне		Відхилення, темп приросту, %	
				2021/2020	2022/2021	2021/2020	2022/2021
Фондовіддача	0,66	0,81	1	0,15	0,19	22,73	23,46
Фондомісткість	1,52	1,23	1	-0,29	-0,23	-19,08	-18,7
Коефіцієнт оборотності оборотних засобів	1,22	1,14	1,14	-0,08	-	-6,56	-
Тривалість обороту оборотних засобів, днів	299	320	320	21	-	7,02	-
Коефіцієнт оборотності виробничих запасів	20,67	14,69	20,69	-5,98	6	-28,93	40,84
Тривалість обороту виробничих засобів, днів	18	25	18	7	-7	40,71	-29,01

Динаміка показників ділової активності ПАТ «ДЕЗ №20 ЦА у 2020-2022 рр. представлена на рис. 2.5.

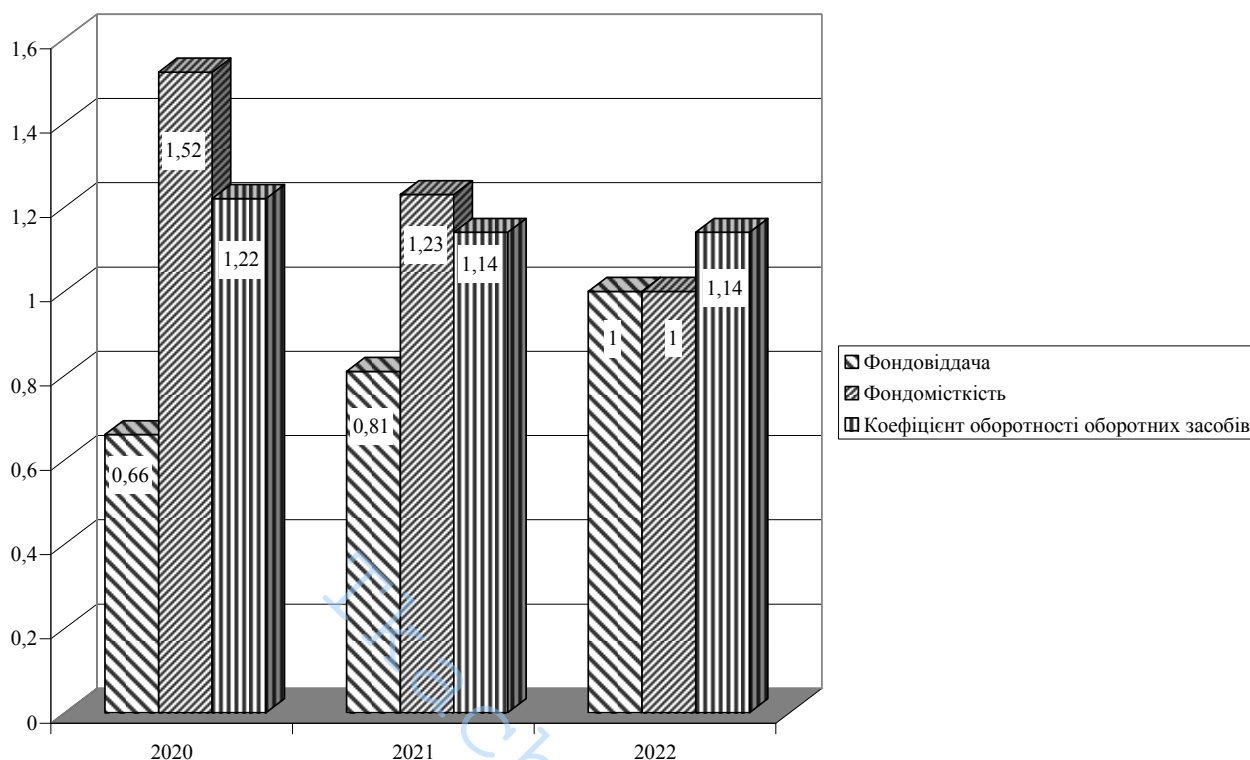

Рис. 2.5. Показники ділової активності ПАТ «ДЕЗ №20 ЦА у 2020-2022 рр.

У 2022 році на кожну гривню основних засобів підприємство отримує на 19 копійок більше чистого доходу, ніж у 2021 році. Це підтверджує збільшення коефіцієнта фондovіддачі. У той же час фондovісткість зменшилася на 18,7 гривні. Оборotність оборотних засобів залишилася незмінною, що може бути пов'язано з тим, що підприємство не вносило змін у свою структуру оборотних активів. Оборotність виробничих запасів збільшилася, що означає, що підприємство стало швидше використовувати свої запаси. Це призвело до зниження тривалості обороту виробничих запасів.

Отже, фінансовий стан підприємства є задовільним. Підприємство має достатньо поточних активів для покриття своїх поточних зобов'язань. Однак, слід звернути увагу на низьку частку оборотних засобів в активах, яка може призвести до проблем з платоспроможністю в разі непередбачених обставин.

Ефективність використання основних фондів підприємства в 2021 році зросла, а ефективність використання оборотних засобів і виробничих запасів знизилася. Це може бути пов'язано з такими факторами, як:

Зростання обсягу продажів, що призвело до збільшення потреби в оборотних коштах і виробничих запасах.

Зростання цін на сировину, матеріали та інші матеріальні ресурси, що призвело до збільшення вартості оборотних запасів і виробничих запасів.

Погіршення умов постачання, що призвело до збільшення тривалості зберігання оборотних запасів і виробничих запасів.

У 2022 році на кожну гривню основних засобів підприємство отримує на 19 копійок більше чистого доходу, ніж у 2021 році. Це підтверджує збільшення коефіцієнта фондівіддачі. У той же час фондомісткість зменшилася на 18,7 гривні. Оборотність оборотних засобів залишилася незмінною, що може бути пов'язано з тим, що підприємство не вносило змін у свою структуру оборотних активів. Оборотність виробничих запасів збільшилася, що означає, що підприємство стало швидше використовувати свої запаси. Це призвело до зниження тривалості обороту виробничих запасів.

Підприємству необхідно провести аналіз причин зниження ефективності використання оборотних засобів і виробничих запасів у 2021 році і вжити заходів щодо їх усунення. Це дозволить підвищити фінансові результати підприємства.

Для підвищення ефективності використання оборотних засобів підприємству необхідно:

- знизити рівень дебіторської заборгованості;
- впровадити ефективну систему управління запасами;
- вжити заходів щодо зниження витрат на придбання сировини, матеріалів та інших матеріальних ресурсів.

Для підвищення ефективності використання виробничих запасів підприємству необхідно:

- знизити рівень запасів, які не приносять доходу;

- впровадити ефективну систему управління запасами;
- вжити заходів щодо зниження витрат на зберігання запасів.

2.3. Аналіз фінансової стійкості підприємства

Однією з найважливіших характеристик фінансового стану підприємства є його фінансова стійкість (стабільність).

Фінансова стійкість підприємства - це його здатність успішно функціонувати в довгостроковій перспективі, незважаючи на зміни ринкових умов. Вона характеризується такими ознаками:

- платоспроможність - здатність підприємства своєчасно та в повному обсязі виконувати свої зобов'язання перед кредиторами;
- рівновага між власними та залученими засобами - наявність достатньої частки власних коштів для забезпечення фінансової безпеки підприємства;
- незалежність від зовнішніх факторів - здатність підприємства самостійно приймати рішення та забезпечувати свою діяльність без значної залежності від зовнішніх кредиторів та партнерів;
- довіра кредиторів та інвесторів - наявність позитивного іміджу підприємства, який забезпечує його доступ до ресурсів на фінансовому ринку;
- самофінансування - здатність підприємства покривати свої витрати за рахунок власних коштів, без необхідності залучати додаткові кредити.

Оцінка фінансової стійкості підприємства проводиться за допомогою фінансових коефіцієнтів. Коефіцієнти відображають кількісні характеристики фінансового стану підприємства та дозволяють порівняти його з іншими підприємствами або з власними показниками в минулому.

Показники оцінки фінансової стійкості підприємства ПАТ «ДЕЗ №20 ЦА у 2020- 2021 рр. представлені в табл.2.12.

Дані таблиці 2.12 свідчать, що у 2021 році частка власних коштів у сумі джерел формування майна підприємства знизилася на 0,006 пункти процентних

пунктів (п.п.), але все одно залишалася значно вищою за нормативне значення. Це позитивний показник, який свідчить про фінансову стабільність підприємства.

У той же час частка позикових коштів у сумі джерел формування майна підприємства зросла на 0,007 п.п., але все одно залишалася дуже невисокою. Це також позитивний показник, який свідчить про те, що підприємство не надто залежить від зовнішніх джерел фінансування.

У 2021 році підприємство стало втрачати можливості вільно маневрувати власними коштами. Цей негативний показник пов'язаний зі зниженням коефіцієнту маневреності власних коштів на 0,17 п.п.

Таблиця 2.12

Показники оцінки фінансової стійкості ПАТ «ДЕЗ №20 ЦА
у 2020- 2021 рр

Показники	Нормативне значення	2020	2021	Відхилення	
				абсолютне, п.	темپ приросту, %
Коефіцієнт автономії	>0,5	0,964	0,958	-0,006	-0,62
Коефіцієнт фінансової залежності		1,037	1,044	0,007	0,68
Коефіцієнт маневреності власних засобів		0,19	0,02	-0,17	-89,47
Коефіцієнт маневреності робочого капіталу	>0,5	0,11	0,12	0,01	9,09
Коефіцієнт фінансової стабільності		5,05	5,19	0,14	2,77
Коефіцієнт співвідношення залученого і власного капіталу		0,099	0,044	-0,055	-55,56
Коефіцієнт концентрації власного капіталу		0,964	0,958	-0,006	-0,62
Коефіцієнт концентрації позикового капіталу		0,036	0,042	0,006	16,67
Коефіцієнт фінансової стійкості, $K_{\Phi y}$		0,971	0,958	-0,013	-1,34

Проведемо аналіз показників оцінки фінансової стійкості ПАТ «ДЕЗ №20 ЦА» у 2021 р.

Коефіцієнт маневреності робочого капіталу підприємства збільшився на 0,01, що означає, що підприємство має можливість вільно маневрувати своїми оборотними коштами. Однак, цей показник в цілому невисокий, що вказує на необхідність підвищення ефективності управління оборотними коштами.

Коефіцієнт фінансової стабільності збільшився на 0,14, що означає, що підприємство стало більш фінансово стабільним. На 1 гривню позиченого капіталу в 2021 році припадає 5,19 гривень власного, що є свідченням достатньої фінансової міцності підприємства.

Коефіцієнт співвідношення залученого і власного капіталу зменшився на 0,055 п.п., що означає, що підприємство стало більш залежним від позикових коштів. На 1 гривню власного капіталу в 2021 році припадає 4,4 копійки залученого капіталу, що є порівняно високим показником.

Коефіцієнт концентрації власного капіталу зменшився на 0,006 п.п., що означає, що в структурі джерел фінансування власний капітал займає меншу питому вагу. У 2021 році частка власного капіталу в загальній сумі джерел фінансування склала 95,8%.

Коефіцієнт фінансової стійкості зменшився на 0,013 п.п., але все одно знаходиться в межах рекомендованих значень (більше 0,6). Це означає, що підприємство має достатню фінансову стійкість, щоб виконувати свої зобов'язання.

Проведемо аналіз показників оцінки фінансової стійкості ПАТ «ДЕЗ №20 ЦА» у 2022 рр.

У 2022 році значення коефіцієнту фінансової автономії зменшилося на 0,027 тп.п., що все одно є значно вищим за нормативне значення. Це означає, що підприємство має достатній рівень фінансової автономії. У той же час значення коефіцієнту фінансової залежності збільшилося на 0,03 п.п., що означає, що підприємство стало більш залежним від позикових коштів.

У 2022 році значення коефіцієнту маневреності власних коштів збільшилося на 0,23 п.п., що означає, що підприємство покращило можливості вільно маневрувати власними коштами.

Коефіцієнт маневреності робочого капіталу зменшується в 2022 році на 0,042, що означає, що підприємство може маневрувати робочим капіталом, але показник в цілому невисокий. Коефіцієнт фінансової стабільності у 2022 році зменшився на 1,76, що означає, що на 1 гривню позиченого капіталу в 2022 році припадає 3,43 гривні. Це свідчить про зниження фінансової стійкості підприємства. Коефіцієнт співвідношення залученого і власного капіталу у 2022 році збільшився на 0,03 п.п., отже на 1 гривню власного капіталу припадає 7,4 копійки залученого капіталу. Це також свідчить про зниження фінансової стійкості підприємства. У 2022 році значення коефіцієнту концентрації власного капіталу зменшилося на 0,027 п.п., це означає, що в структурі джерел фінансування власний капітал займає меншу питому вагу. У 2022 році частка власного капіталу в загальній сумі джерел фінансування склала 93,1%. Це також свідчить про зниження фінансової стійкості підприємства.

Таблиця 2.13

Показники оцінки фінансової стійкості ПАТ «ДЕЗ №20 ЦА
у 2021-2022 рр.

Показники	Нормативне значення	2021 р	2022 р	Відхилення	
				абсолютне, п.п	темپ приросту, %
1	2	3	4	5	6
Коефіцієнт автономії	>0,5	0,958	0,931	-0,027	-2,82
Коефіцієнт фінансової залежності		1,044	1,074	0,03	2,87
Коефіцієнт маневреності власних засобів		0,02	0,25	0,23	1150
Коефіцієнт маневреності робочого капіталу	>0,5	0,12	0,078	-0,042	-35
Коефіцієнт фінансової стабільності		5,19	3,43	-1,76	-33,91
Коефіцієнт співвідношення залученого і власного капіталу		0,044	0,074	0,03	68,18
Коефіцієнт концентрації власного капіталу		0,958	0,931	-0,027	-2,82

1	2	3	4	5	6
Коефіцієнт концентрації позикового капіталу		0,042	0,069	0,027	64,29
Коефіцієнт фінансової стійкості		0,958	0,931	-0,027	-2,82

У 2022 році питома вага позикового капіталу підприємства ПАТ «ДЕЗ №20 ЦА» становила 6,9%. Чим нижчий цей показник, тим менша заборгованість підприємства та міцніше його фінансове становище. Значення коефіцієнта фінансової стійкості підприємства у 2022 році зменшилося на 0,027 п.п., але все одно залишається в межах рекомендованих значень (більше 0,6). Це означає, що підприємство не залежить від зовнішніх джерел фінансування, але його фінансова стійкість знижується.

Динаміка коефіцієнтів фінансової стійкості підприємства за 2020 - 2022 рр. представлена на рис. 2.4.

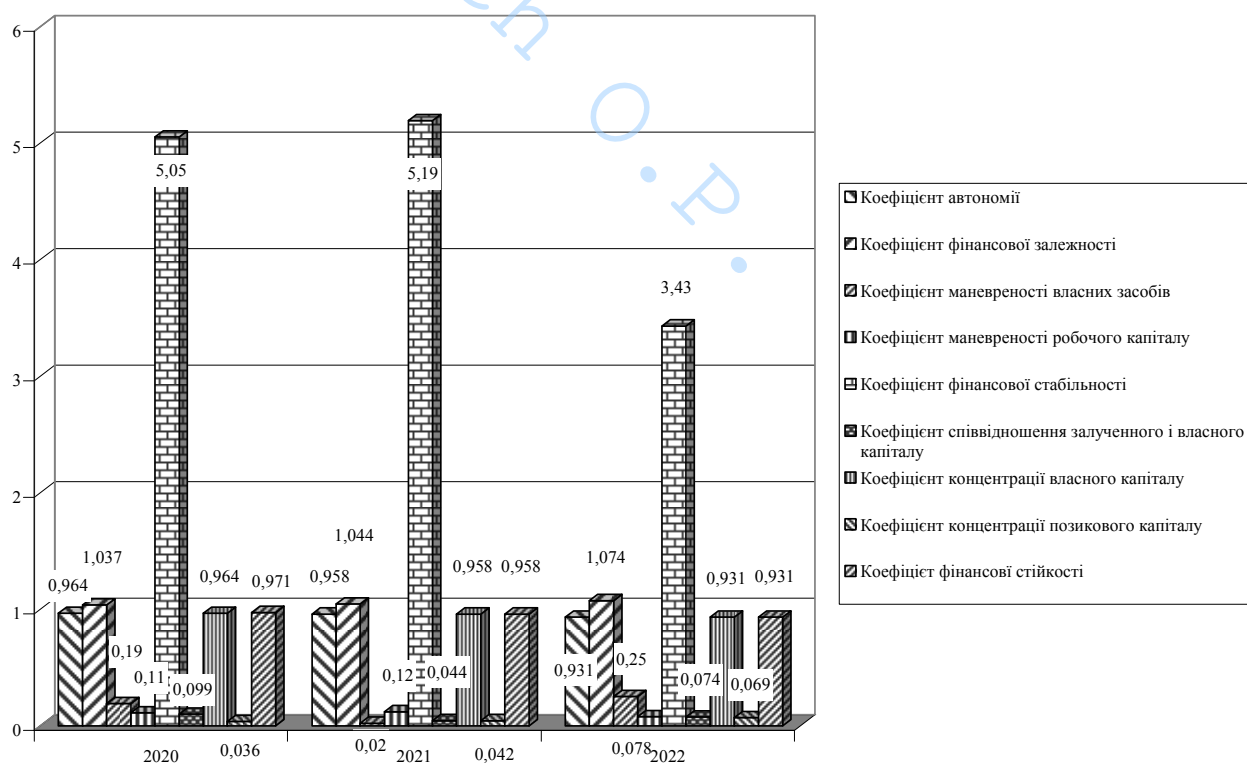

Рис. 2.4. Динаміка показників фінансової стійкості ПАТ «ДЕЗ №20 ЦА за 2020-2022 рр.

Абсолютними показниками фінансової стійкості є показники, що характеризують ступінь забезпеченості запасів і витрат джерелами їхнього формування (табл. 2.14). У 2020 році підприємство мало достатньо власних оборотних коштів для покриття запасів. Власних і довгострокових позикових джерел також було достатньо, щоб покрити запаси, і навіть залишився надлишок у розмірі 9931 тис. грн.

У 2021 році ситуація ще покращилася. Власних оборотних коштів, власних і довгострокових джерел та загальної величини джерел формування запасів було достатньо, щоб не тільки покрити запаси, але й залишився надлишок. Це свідчить про високу фінансову стійкість і стабільний фінансовий стан підприємства. Адже абсолютна фінансова стійкість означає, що підприємство має достатньо власних коштів, щоб покрити всі свої зобов'язання, включаючи короткострокові і довгострокові.

Таблиця 2.14

Джерела формування запасів підприємства за 2020 -2021 рр., тис.грн.

Показники	2020	2021	Відхилення	
			абсолютне, тис.грн.	темп приросту, %
Наявність власних оборотних засобів	9141	11600	2459	26,9
Наявність власних і довгострокових позикових джерел формування запасів	9478	11600	2122	22,39
Загальна величина джерел формування запасів і витрат	10950	13833	2883	26,33
Запаси	1019	1363	344	33,76
Надлишок чи недолік власних оборотних засобів	8122	10237	2115	26,04
Надлишок чи недолік довгострокових позикових джерел формування запасів	8459	10237	1778	21,02
Надлишок чи нестача загальної величини джерел формування запасів	9931	12470	2539	25,57

Джерела формування запасів підприємства за 2021–2022 рр. представлені в таблиці 2.15.

Таблиця 2.15

Джерела формування запасів підприємства за 2021 -2022 рр., тис.грн

Показники	2021 р	2022 р.	Відхилення	
			абсолютне, тис. грн.	темп приросту %
Наявність власних оборотних засобів	11600	13087	1487	12,82
Наявність власних і довгострокових позикових джерел формування запасів	11600	13087	1487	12,82
Загальна величина джерел формування запасів і витрат	13833	16899	3066	22,16
Запаси	1363	1026	-337	-24,72
Надлишок чи недолік власних оборотних засобів	10237	12061	1824	17,82
Надлишок чи недолік довгострокових позикових джерел формування запасів	10237	12061	1824	17,82
Надлишок чи нестача загальної величини джерел формування запасів	12470	15873	3403	27,29

З табл. 2.16 бачимо, що у 2022 році підприємство має достатньо власних ресурсів для покриття запасів. Зокрема, власні оборотні засоби перевищують запаси на 12061 тис. грн., а загальна величина джерел формування запасів – на 15873 тис. грн.

Підприємства, які укладають договори між собою, цікавляться фінансовою стійкістю один одного, оскільки це є показником надійності партнера. Стійкий економічний розвиток підприємства гарантує, що воно не збанкрутує. Тому перед керівництвом підприємства стоїть завдання забезпечити стійкі темпи розвитку. Збільшення обсягів виробництва можливе за рахунок зростання активів підприємства. Це може бути досягнуто за рахунок внутрішніх джерел, таких як реінвестований прибуток і нарахована

амортизація, або за рахунок зовнішніх джерел, таких як банківські кредити, позики, кошти кредиторів. Однак зростання позичкових коштів слід обмежити.

Фінансова стійкість є необхідною умовою стабільної діяльності підприємства в ринковому середовищі. Баланс підприємства повинен показувати, що підприємство має достатньо коштів для покриття своїх зобов'язань. Умови стійкості підприємства надані в табл. 2.16.

Таблиця 2.16

Умови стійкості підприємства

Умова	Формула	Номер формули
Наявність джерел грошових коштів для формування запасів і витрат		
Наявність власних оборотних коштів	$E^B = D^B - HA$ де E^B - наявність власних оборотних коштів; D^B - власний капітал і резерви; HA - необоротні активи.	2.1
Наявність власних і довгострокових позикових джерел формування запасів і витрат	$E^T = (D^B + K^T) - HA$ де E^T - наявність власних оборотних і довгострокових позикових джерел коштів; K^T - довгострокові кредити.	2.2
Наявність загальної величини джерел для формування запасів	$E^{\Sigma} = (D^B + K^T + K^C) - HA$ E^{Σ} - наявність загальної величини джерел для формування запасів; K^C - короткострокові кредити.	2.3
Наявність джерел коштів для формування запасів і витрат відповідають показникам їх забезпеченості		
Надлишок (+) або нестача (-) власних оборотних коштів для формування запасів	$\pm E^B = D^B - HA - Z;$ де Z - величина запасів	2.4
Надлишок (+) або нестача (-) власних оборотних і довгострокових позикових коштів	$\pm E^T = (D^B + K^T) - HA - Z;$	2.5
Надлишок (+) або нестача (-) загальної величини коштів для формування запасів	$\pm E^{\Sigma} = (D^B + K^T + K^C) - HA - Z;$	2.6

Обчислення трьох показників забезпеченості запасів джерелами їх

формування дозволяє класифікувати фінансові ситуації за ступенем їх стійкості.

Виділяють чотири типи фінансової стійкості підприємства:

$$S = \{S_1(\pm E^B), S_2(\pm E^T), S_3(\pm E^\Sigma)\}$$

$$S(x) = \begin{cases} 1, & x \geq 0 \\ 0, & x < 0 \end{cases} \quad (2.7)$$

де S - трикомпонентний показник типу фінансової стійкості підприємства;

$S(x)$ - компоненти показника, обумовлені значенням показників наявності джерел коштів для формування запасів;

X - показники наявності джерел коштів для формування запасів.

Виділення чотирьох типів фінансової стійкості підприємства (табл. 2.17):

Таблиця 2.17

Типи фінансової стійкості підприємства

Тип фінансової стійкості	Формула	Номер формули
Абсолютно стійкий фінансовий стан	$\begin{cases} \pm E^B \geq 0, \\ \pm E^T \geq 0, \\ \pm E^\Sigma \geq 0. \end{cases} \quad \bar{S} = (1,1,1)$	2.8
Нормальна стійкість фінансового стану підприємства	$\begin{cases} \pm E^B < 0, \\ \pm E^T \geq 0, \\ \pm E^\Sigma \geq 0. \end{cases} \quad \bar{S} = (0,1,1)$	2.9
Нестійкий фінансовий стан	$\begin{cases} \pm E^B < 0, \\ \pm E^T < 0, \\ \pm E^\Sigma \geq 0. \end{cases} \quad \bar{S} = (0,0,1)$	2.10
Кризовий фінансовий стан	$\begin{cases} \pm E^B < 0, \\ \pm E^T < 0, \\ \pm E^\Sigma < 0. \end{cases} \quad \bar{S} = (0,0,0)$	2.11

Результати розрахунків представимо в таблиці 2.18.

Таблиця 2.18

Тип фінансової стійкості ПАТ «ДЕЗ №20 ЦА у 2020–2022 рр

2020	2021	2022	2020	2021	2022	2020	2021	2022
Показники								
Власні джерела формування запасів, E_B , тис.грн.			Власні і довгострокові джерела формування запасів, E_T , тис.грн.			Загальна величина основних джерел формування запасів, E_Σ , тис.грн.		
9141	11600	13087	9478	11600	13087	10950	13833	16899
Запаси, тис.грн.								
1019	1363	1026	1019	1363	1026	1019	1363	1026
Надлишок (+), нестача (-) джерел формування запасів, тис.грн.								
$E_B^o = E_B - Z$			$E_T^o = E_T - Z$			$E_\Sigma^o = E_\Sigma - Z$		
8122	10237	12061	8459	10237	12061	9931	12470	15873
Тип фінансової стійкості: 2020: Абсолютно стійкий фінансовий стан $S=(1;1;1)$; 2021: Абсолютно стійкий фінансовий стан $S=(1;1;1)$; 2022: Абсолютно стійкий фінансовий стан $S=(1;1;1)$;								

За даними, наведеними в табл. 2.18, фінансовий стан підприємства в період з 2020 по 2022 рік характеризується як абсолютно стійкий.

У 2021 і 2022 роках підприємство не має довгострокових позикових зобов'язань, а лише короткострокові. Однак навіть без довгострокових позикових зобов'язань підприємство має достатньо власних коштів для покриття запасів.

Отже, фінансовий стан підприємства в аналізованому періоді є абсолютно стійким.

Це означає, що підприємство має достатньо фінансових ресурсів для забезпечення своєї поточної діяльності та виконання зобов'язань перед кредиторами.

Також можна говорити про те, що фінансова стійкість підприємства в 2021 і 2022 роках підвищилася. Це є позитивним фактором, який забезпечує підвищення потенціалу підприємства в довгостроковому та короткостроковому періоді функціонування.

2.4. Методичний підхід до побудови стратегії забезпечення фінансового потенціалу підприємства

Сучасні підприємства стикаються з численними викликами, що загрожують їх виживанню та розвитку. Міняються умови зовнішнього середовища, такі як фінансові кризи, зміни в податковому законодавстві, політична нестабільність, коливання курсів валют та інші фактори, роблять ведення бізнесу складнішим. Для подолання цих викликів та забезпечення стійкого розвитку підприємствам необхідна конкурентна перевага. Її створення та підтримка неможливі без чіткої та обґрунтованої фінансової стратегії. Розробка стратегії забезпечення фінансового потенціалу підприємства є ключовим кроком до успішного розвитку. Вона повинна враховувати вплив як зовнішніх, так і внутрішніх факторів, а також бути здатною попередити кризові явища. Важливість стратегії забезпечення фінансового потенціалу підприємства обумовлена також тим, що фінансові ресурси є основою для всіх інших видів ресурсів: інвестиційних, матеріальних, трудових тощо. Нестача або нерациональне використання фінансових ресурсів може обмежувати масштаби діяльності та ставити під загрозу виживання підприємства.

Отже, розробка та реалізація обґрунтованої стратегії забезпечення фінансового потенціалу підприємства є нагальною потребою для будь-якого

підприємства, що прагне до успішного функціонування та розвитку в умовах динамічного та мінливого ринку.

Стратегія забезпечення фінансового потенціалу підприємства слугує дорожньою картою для його розвитку. Вона визначає, як підприємство буде залучати, використовувати та розподіляти фінансові ресурси для досягнення своїх цілей.

Стратегія забезпечення фінансового потенціалу підприємства має два ключові компоненти: програма фінансування розвитку: описує, скільки коштів знадобиться підприємству та з яких джерел вони будуть отримані; фінансовий план (бюджет): деталізує, як саме будуть витрачені кошти, з розбивкою по статтях витрат та часових рамках.

При розробці стратегії забезпечення фінансового потенціалу підприємства важливо врахувати: стратегії зростання: які цілі ставить перед собою підприємство та як планує їх досягти; конкурентні переваги: що робить підприємство унікальним та дає йому перевагу над конкурентами; структуру капіталу: співвідношення власного та позикового капіталу; фонди, які доступні джерела фінансування, такі як власні кошти, кредити, гранти тощо.

Стратегія забезпечення фінансового потенціалу підприємства є динамічним документом, який має регулярно переглядатися та оновлюватися. Це дозволить підприємству адаптуватися до мінливих умов ринку та забезпечити його стійкого розвитку.

Аналіз наукових досліджень з обраної теми показав, що не існує єдиного універсального підходу до формування стратегії. Різні автори пропонують різну кількість, послідовність та змістовне наповнення етапів цього процесу.

Найбільші розбіжності спостерігаються на початкових та заключних етапах. Це пов'язано з тим, що на початковому етапі визначаються загальні цілі та завдання, а на заключному – оцінюються результати та вносяться корективи.

На основі проведеного дослідження пропонується наступний підхід до побудови стратегії забезпечення фінансового потенціалу підприємства і: I блок – розробка фінансової стратегії, II блок – впровадження фінансової стратегії. На

рис. 2.5 представлена запропонований підхід до побудови стратегії забезпечення фінансового потенціалу підприємства.

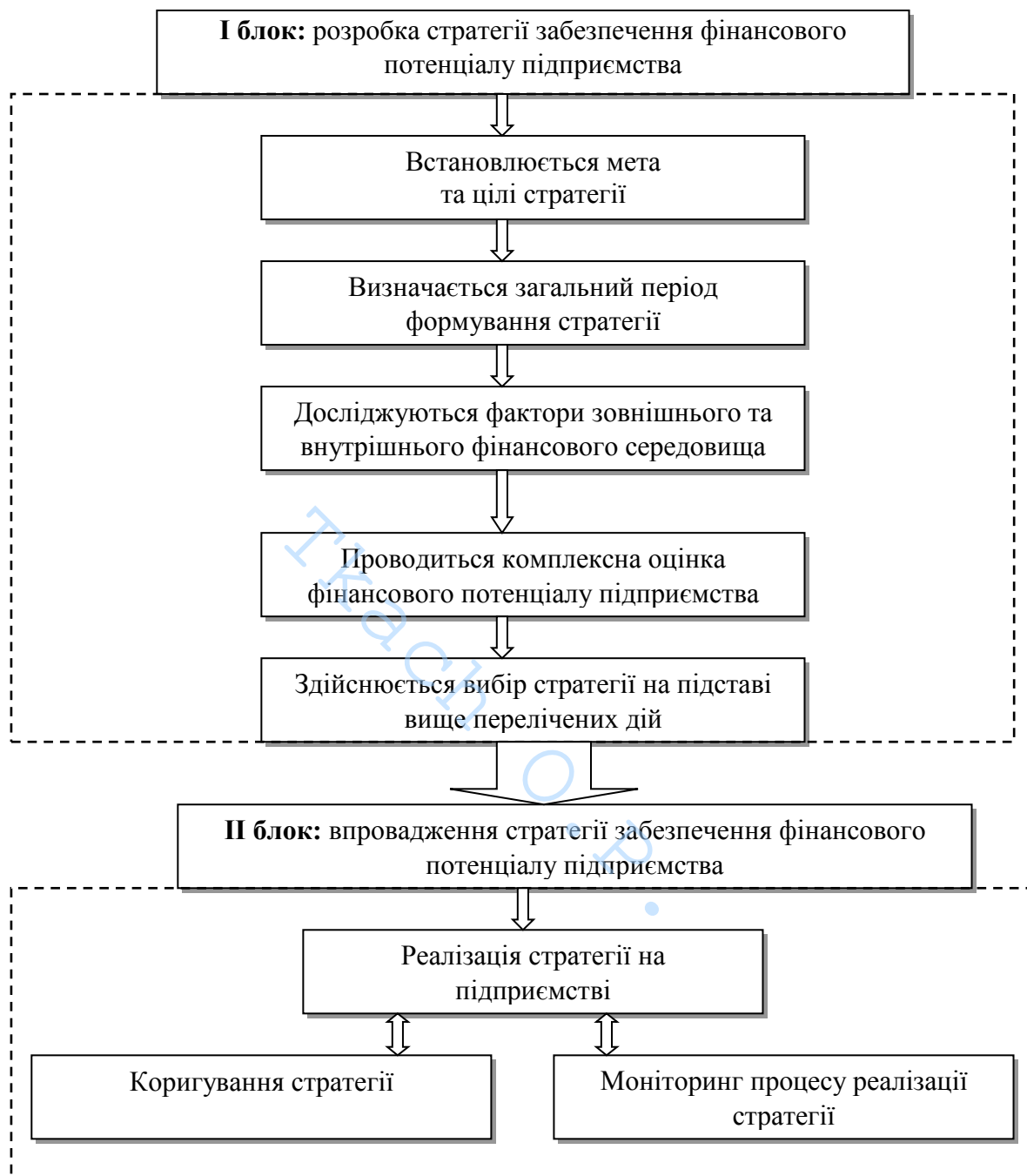

Рис. 2.5 Етапи побудови стратегії забезпечення фінансового потенціалу підприємства

Перший блок (I блок) побудови стратегії забезпечення фінансового потенціалу підприємства, «Розробка стратегії забезпечення фінансового потенціалу підприємства», рекомендується розпочати з чіткої постановки мети та цілей. Це перший етап та ключовий момент, адже саме від них залежить

період, на який розробляється стратегія, обсяг інформації, необхідний для прийняття рішень щодо вибору конкретної стратегії, використання капіталу та активів, їх ефективність та допустимий ступінь фінансового ризику. При постановці мети стратегії важливо проаналізувати обсяги капіталу та активів, оцінити ефективність їх використання, встановити допустимий ступінь фінансового ризику. Це допоможе уникнути банкрутства та забезпечить успішну реалізацію стратегії.

Другий етап розробки стратегії забезпечення фінансового потенціалу підприємства – це визначення періоду її актуальності. І. Химич [82] виділяє наступні фактори, які впливають на цей період: тривалість загальної стратегії підприємства, а саме, стратегія має бути синхронізована з загальною стратегією, в межах якої вона буде реалізована, динаміка фінансового ринку та економіки, оскільки мінливі умови ринку та економіки можуть потребувати коректування стратегії, галузеві особливості, специфіка галузі, в якій працює підприємство, може впливати на термін дії стратегії.

Масштаби діяльності впливають на стратегію забезпечення фінансового потенціалу підприємства, оскільки розмір та складність структури підприємства можуть впливати на час, необхідний для реалізації стратегії.

Стратегії забезпечення фінансового потенціалу підприємства залежить від етапу життєвого циклу підприємства, для нового підприємства буде відрізнятися від стратегії для зрілого підприємства.

Важливо правильно визначити період актуальності стратегії забезпечення фінансового потенціалу підприємства, адже це забезпечить її ефективну реалізацію, дозволить уникнути невиправданих витрат, дасть можливість вчасно коригувати стратегію з урахуванням мінливих умов.

Аналіз зовнішнього середовища є невід'ємною частиною розробки стратегії забезпечення фінансового потенціалу підприємства.

Важливо використовувати різні матричні підходи, такі як SWOT-аналіз та PEST-аналіз, щоб отримати всебічне уявлення про фактори, що впливають на діяльність підприємства. Зовнішнє середовище поділяють на два рівні:

макросередовище та мікросередовище. Макросередовище включає економічні, політичні, соціальні та технологічні фактори, які опосередковано впливають на діяльність підприємства, вони визначають довгострокові рішення, які приймає підприємство.

Мікросередовище включає галузеве та ближнє оточення. Галузеве середовище характеризується розміром галузі, її перспективами, конкуренцією, структурою витрат, системою збуту та тенденціями розвитку. Ближнє оточення включає конкурентів, постачальників, покупців, банки та інші фінансові організації. Ці фактори впливають на рух фінансових ресурсів, можливість їх використання та джерела фінансування. Ретельний аналіз зовнішнього середовища дозволить сформуванню ефективну фінансову стратегію, яка буде відповідати мінливим умовам ринку.

Оцінка внутрішнього середовища є невід'ємною частиною розробки фінансової стратегії, адже вона дає уявлення про можливості та ресурси підприємства. Ця оцінка повинна йти паралельно з аналізом зовнішнього середовища. Вона включає: аналіз грошових потоків від інвестиційної, операційної та фінансової діяльності та виявлення чинників, які призвели до тієї чи іншої ситуації. А також доцільно проаналізувати і наступні фактори внутрішнього середовища: потенціал фахівців (вища та середня ланка); продукцію за обсягами продажу, рентабельності, сервісне обслуговування; маркетингова діяльність (комунікації), цінову політику (еластичність попиту, методи ціноутворення, знижки), систему збуту (відносини зі споживачами).

Глибокий аналіз внутрішнього середовища дозволить визначити сильні та слабкі сторони підприємства, оцінити його конкурентні переваги, розробити ефективну фінансову стратегію, яка буде відповідати можливостям та ресурсам підприємства.

Наступним кроком буде глибокий аналіз фінансового потенціалу підприємства. Це дозволить визначити кількісний зв'язок з різними соціально-економічними факторами, які впливають на формування фінансового потенціалу суб'єкта господарювання, спрогнозувати та спланувати подальше

формування стратегії забезпечення фінансового потенціалу підприємства, підвищити ефективність економічного розвитку.

В умовах становлення та розвитку української економіки питання оцінки фінансового потенціалу підприємств набуває особливої актуальності. Наразі не існує універсального інструментарію для такого аналізу, але, на нашу думку, найбільш доцільним є використання комплексного показника, що ґрунтується на таких індикаторах: валова виручка; валовий прибуток; собівартість продукції; коефіцієнт рентабельності власного капіталу; коефіцієнт фінансової залежності; власний капітал; коефіцієнт абсолютної ліквідності; коефіцієнт рентабельності продукції; період оборотності дебіторської заборгованості; коефіцієнт маневреності власного капіталу. Важливо зазначити, що система оцінки фінансового потенціалу має постійно вдосконалюватися з урахуванням змін в економічному середовищі.

Блок розробки стратегії забезпечення фінансового потенціалу підприємства завершується прийняттям рішення про реалізацію конкретної стратегії після виконаної усієї вище зазначеної аналітичної роботи. Після проведення ретельного аналізу на етапі розробки стратегії настає момент прийняття остаточного рішення щодо вибору та реалізації конкретної стратегії. Це рішення має ґрунтуватися на результатах усіх попередніх досліджень та аналітики, а також відповідати пріоритетним цілям та завданням підприємства.

Обрана стратегія забезпечення фінансового потенціалу повинна відповідати довгостроковим інтересам підприємства, сприяти його стійкому розвитку та зростанню, підвищувати рентабельність та платоспроможність, зміцнювати конкурентні позиції на ринку.

Важливо підкреслити, що не існує єдиної "ідеальної" стратегії, яка підходила б для всіх підприємств без винятку. Вибір оптимальної стратегії залежить від багатьох факторів, таких як галузева приналежність, розмір та структура підприємства, фінансовий стан, цілі та завдання розвитку, конкурентне середовище, макроекономічні умови.

Тому, при виборі стратегії важливо враховувати всі ці фактори та обирати ту, яка найкраще відповідає потребам та можливостям конкретного підприємства.

Окрім того, важливо пам'ятати, що обрана стратегія не є статичною. З часом вона може потребувати коригування та адаптації до мінливих умов зовнішнього та внутрішнього середовища.

Для забезпечення успішної реалізації стратегії важливо налагодити ефективну систему контролю та моніторингу її виконання. Це дозволить своєчасно відстежувати результати, виявляти проблемні моменти та вносити необхідні корективи.

Другий блок побудови стратегії забезпечення фінансового потенціалу підприємства – це впровадження фінансової стратегії. Цей блок складається з трьох взаємопов'язаних етапів: реалізація фінансової стратегії; моніторинг реалізації стратегії; коригування стратегії. На основі результатів моніторингу може виникнути потреба в коригуванні стратегії. Це може бути пов'язано з змінами в зовнішньому середовищі, виявленням недоліків в самій стратегії або невідповідністю результатів очікуванням. Всі три етапи впровадження стратегії тісно взаємопов'язані. Результати моніторингу використовуються для коригування стратегії, а скоригована стратегія, в свою чергу, впливає на процес її реалізації. Впровадження фінансової стратегії – це динамічний процес, який потребує постійного контролю та коригування. Завдяки цьому можна забезпечити її успішну реалізацію та досягнення поставлених цілей.

Другий блок побудови стратегії забезпечення фінансового потенціалу – це її реалізація. Для успішного втілення стратегії в життя рекомендується провести її деталізацію, розробивши тактичні плани.

Існує декілька методів реалізації фінансової стратегії:

- «гнучкий бюджет»: витрати визначаються на основі нормативів, що дозволяє адаптуватися до мінливих умов;
- відсоток від продажів: рівень прибутку визначається з урахуванням запланованих обсягів реалізації;

- беззбитковість: визначаються обсяги виробництва і продажу, які задовольняють умови беззбитковості;
- управління витратами: використовується для постійної номенклатури підприємства та може застосовуватися для управління витратами за значними контрактами.

Важливо також визначити відповідальних осіб за реалізацію стратегії та досягнення результатів. Це допоможе чітко розподілити завдання та контролювати їх виконання.

Реалізація стратегії – це динамічний процес, який потребує постійного контролю та коригування. На процес реалізації стратегії можуть впливати різні фактори, такі як зміни в зовнішньому середовищі, виявлення недоліків в самій стратегії або невідповідність результатів очікуванням. Для успішної реалізації стратегії важливо мати чітку систему моніторингу та оцінки результатів. Забезпечення ефективного впровадження фінансової стратегії – це складне завдання, яке потребує комплексного підходу та залучення всіх ресурсів підприємства.

Успішна реалізація стратегії забезпечення фінансового потенціалу підприємства неможлива без постійного моніторингу на оперативному та стратегічному рівнях. Моніторинг стратегії має два ключових завдання:

- забезпечення прибутковості та ліквідності підприємства у короткостроковій перспективі;
- забезпечення зростання та підтримки позитивного іміджу у довгостроковій перспективі.

На рівні оперативного планування моніторинг включає контроль за бюджетуванням, виявлення слабких місць, встановлення причин відхилення від планових показників, мотивацію щодо прийняття ефективних поточних рішень.

На стратегічному рівні моніторинг у поєднанні з контролем за реалізацією стратегії передбачає розробку альтернативних стратегій на основі

критичного аналізу змін внутрішніх та зовнішніх факторів, аналіз ефективності інноваційно-інвестиційних рішень.

Важливо підкреслити, що моніторинг – це не просто збір даних. Це динамічний процес, який потребує чіткої системи показників, гнучкого інструментарію для аналізу, ефективної комунікації між усіма учасниками процесу.

Завдяки системному моніторингу та коригуванню стратегії підприємство може своєчасно реагувати на зміни ринкового середовища, підвищувати свою конкурентоспроможність, досягати поставлених цілей.

Таким чином, під час впровадження стратегії забезпечення фінансового потенціалу підприємства важливо постійно зіставляти поставлені цілі з отриманими результатами. Це дозволяє визначити величину та причини відхилень від запланованих показників, розробити та впровадити відповідні коригувальні заходи. Важливо відзначити, що етапи реалізації, моніторингу та коригування стратегії не є послідовними, а виконуються паралельно та у взаємозв'язку. Це дає можливість своєчасно виявляти негативні тенденції у реалізації стратегії, вчасно вносити необхідні зміни, щоб запобігти негативним результатам у довгостроковій перспективі. Таким чином, паралельне та взаємопов'язане виконання цих трьох етапів є ключовим фактором успішної реалізації стратегії забезпечення фінансового потенціалу підприємства.

В процесі впровадження стратегії забезпечення фінансового потенціалу підприємства проводиться постійне зіставлення поставлених цілей з отриманими результатами. Це робиться для того, щоб визначити величину та причини відхилень від запланованих показників, розробити та впровадити відповідні коригувальні заходи.

Важливо підкреслити, що етапи реалізації, моніторингу та коригування стратегії не є послідовними, а виконуються паралельно та у взаємозв'язку. Це дає можливість своєчасно виявляти негативні тенденції у реалізації стратегії, вчасно вносити необхідні зміни, щоб запобігти негативним результатам у довгостроковій перспективі.

Таким чином, паралельне та взаємопов'язане виконання цих трьох етапів є ключовим фактором успішної реалізації стратегії забезпечення фінансового потенціалу підприємства.

Отже, запропонований нами методичний підхід до побудови стратегії забезпечення фінансового потенціалу підприємства має ряд суттєвих переваг, що робить його доцільним для практичного застосування:

1) збільшенню вагомості блоку розробки стратегії у алгоритмі її побудови та розробленому інструментарію;

2) обґрунтуванні, що етап розробки стратегії забезпечення фінансового потенціалу підприємства є найбільш важливим, тому що від належно сформованої стратегії залежить процес її реалізації та кількість правок;

3) визначенні, що блок впровадження передбачає взаємозв'язок між реалізацією стратегії, її моніторингом та коригуванням.

Таким чином, запропонований методичний підхід дає підприємствам чіткий та дієвий алгоритм для побудови та реалізації стратегії забезпечення фінансового потенціалу.

Отже, у ході дослідження було виявлено, що не існує єдиного універсального підходу до побудови стратегії забезпечення фінансового потенціалу підприємства. Різні автори пропонують різні етапи, їх зміст, кількість та послідовність. Найбільше розбіжностей спостерігається щодо початкового та заключного етапів. Пропонується власний підхід до побудови стратегії забезпечення фінансового потенціалу підприємства. Цей підхід передбачає два блоки етапів: розробка стратегії (визначення місії та цілей підприємства, аналіз внутрішнього та зовнішнього середовища, розробка SWOT-аналізу, формулювання стратегічних альтернатив, вибір та обґрунтування стратегії), впровадження стратегії (розробка плану дій, розподіл ресурсів, контроль та моніторинг виконання стратегії, коригування стратегії). Переваги запропонованого підходу: чітка структура та послідовність етапів; конкретизація компонентної структури кожного етапу; універсальність та можливість адаптації до потреб конкретного підприємства. Запропонований

підхід дозволить підприємствам: сформувати ефективну стратегію забезпечення фінансового потенціалу підприємства, забезпечити стійке зростання фінансового потенціалу, досягти поставлених цілей. Важливо зазначити, що даний підхід є лише одним із можливих варіантів побудови стратегії. Підприємства можуть використовувати його як основу, адаптуючи та доповнюючи його з урахуванням своїх потреб та специфіки.

Етап розробки стратегії забезпечення фінансового потенціалу підприємства є ключовим у всьому процесі, адже саме він включає в себе найбільшу кількість компонентів, які потребують ретельного дослідження та значних затрат ресурсів і часу. Саме від того, як буде розроблена стратегія, залежить її успішна реалізація на підприємстві та мінімізація необхідності внесення коректив у майбутньому. Важливо розуміти, що етапи реалізації, моніторингу та коригування стратегії повинні бути взаємопов'язаними та йти паралельно. Це дозволить вчасно вносити необхідні корективи, що, в свою чергу, сприятиме швидкій та ефективній реалізації стратегії. Таким чином, ретельне опрацювання та чітка структура етапу розробки фінансової стратегії, а також постійна координація та взаємозв'язок наступних етапів є запорукою успішної реалізації стратегії та досягнення довгострокових цілей підприємства.

Висновки до другого розділу

ВАТ «Дослідно-експериментальний завод № 20 цивільної авіації» було засновано в 1945 році як авіаремонтні майстерні. За свою історію завод пройшов значний шлях розвитку і перетворився в одного з найбільших приладобудівних і ремонтних підприємств України.

За результатами аналізу фінансового стану ВАТ «Дослідно-експериментальний завод № 20 цивільної авіації» у 2020-2022 роках можна зробити наступні висновки.

Отже, фінансовий стан підприємства є задовільним. Підприємство має достатньо поточних активів для покриття своїх поточних зобов'язань. Однак,

слід звернути увагу на низьку частку оборотних засобів в активах, яка може призвести до проблем з платоспроможністю в разі непередбачених обставин.

Ефективність використання основних фондів підприємства в 2021 році зросла, а ефективність використання оборотних засобів і виробничих запасів знизилася. Це може бути пов'язано з такими факторами, як:

Зростання обсягу продажів, що призвело до збільшення потреби в оборотних коштах і виробничих запасах.

Зростання цін на сировину, матеріали та інші матеріальні ресурси, що призвело до збільшення вартості оборотних запасів і виробничих запасів.

Погіршення умов постачання, що призвело до збільшення тривалості зберігання оборотних запасів і виробничих запасів.

У 2022 році на кожну гривню основних засобів підприємство отримує на 19 копійок більше чистого доходу, ніж у 2021 році. Це підтверджує збільшення коефіцієнта фондівіддачі. У той же час фондомісткість зменшилася на 18,7 гривні. Оборотність оборотних засобів залишилася незмінною, що може бути пов'язано з тим, що підприємство не вносило змін у свою структуру оборотних активів. Оборотність виробничих запасів збільшилася, що означає, що підприємство стало швидше використовувати свої запаси. Це призвело до зниження тривалості обороту виробничих запасів.

Підприємству необхідно провести аналіз причин зниження ефективності використання оборотних засобів і виробничих запасів у 2021 році і вжити заходів щодо їх усунення. Це дозволить підвищити фінансові результати підприємства.

У 2021 і 2022 роках підприємство не має довгострокових позикових зобов'язань, а лише короткострокові. Однак навіть без довгострокових позикових зобов'язань підприємство має достатньо власних коштів для покриття запасів.

Отже, фінансовий стан підприємства в аналізованому періоді є абсолютно стійким.

Це означає, що підприємство має достатньо фінансових ресурсів для забезпечення своєї поточної діяльності та виконання зобов'язань перед кредиторами.

Також можна говорити про те, що фінансова стійкість підприємства в 2021 і 2022 роках підвищилася. Це є позитивним фактором, який забезпечує підвищення потенціалу підприємства в довгостроковому та короткостроковому періоді функціонування.

Для покращення фінансового стану підприємства необхідно вжити наступних заходів:

- знизити темпи зростання поточних зобов'язань і забезпечень;
- збільшити обсяг власного капіталу;
- знизити собівартість продукції.
- активізувати діяльність підприємства.

Заходи, які можуть бути запроваджені підприємством:

- запровадити систему управління дебіторською заборгованістю, яка дозволить зменшити її обсяг;
- розробити план збільшення власного капіталу, наприклад, шляхом випуску нових акцій або залучення інвестицій;
- провести аналіз собівартості продукції з метою її зниження;
- розширити асортимент продукції та послуг, що дозволить збільшити обсяг продажів;
- реалізація цих заходів дозволить підприємству зберегти фінансову стійкість і підвищити конкурентоспроможність.

У ході дослідження було виявлено, що не існує єдиного універсального підходу до побудови стратегії забезпечення фінансового потенціалу підприємства. Різні автори пропонують різні етапи, їх зміст, кількість та послідовність. Найбільше розбіжностей спостерігається щодо початкового та заключного етапів. Пропонується власний підхід до побудови стратегії забезпечення фінансового потенціалу підприємства. Цей підхід передбачає два блоки етапів: розробка стратегії (визначення місії та цілей підприємства, аналіз

внутрішнього та зовнішнього середовища, розробка SWOT-аналізу, формулювання стратегічних альтернатив, вибір та обґрунтування стратегії), впровадження стратегії (розробка плану дій, розподіл ресурсів, контроль та моніторинг виконання стратегії, коригування стратегії). Переваги пропонованого підходу: чітка структура та послідовність етапів; конкретизація компонентної структури кожного етапу; універсальність та можливість адаптації до потреб конкретного підприємства. Запропонований підхід дозволить підприємствам: сформувати ефективну стратегію забезпечення фінансового потенціалу підприємства, забезпечити стійке зростання фінансового потенціалу, досягти поставлених цілей. Важливо зазначити, що даний підхід є лише одним із можливих варіантів побудови стратегії. Підприємства можуть використовувати його як основу, адаптуючи та доповнюючи його з урахуванням своїх потреб та специфіки.

Етап розробки стратегії забезпечення фінансового потенціалу підприємства є ключовим у всьому процесі, адже саме він включає в себе найбільшу кількість компонентів, які потребують ретельного дослідження та значних затрат ресурсів і часу. Саме від того, як буде розроблена стратегія, залежить її успішна реалізація на підприємстві та мінімізація необхідності внесення коректив у майбутньому. Важливо розуміти, що етапи реалізації, моніторингу та коригування стратегії повинні бути взаємопов'язаними та йти паралельно. Це дозволить вчасно вносити необхідні корективи, що, в свою чергу, сприятиме швидкій та ефективній реалізації стратегії. Таким чином, ретельне опрацювання та чітка структура етапу розробки фінансової стратегії, а також постійна координація та взаємозв'язок наступних етапів є запорукою успішної реалізації стратегії та досягнення довгострокових цілей підприємства.

ВИСНОВКИ

Масштаб фінансової складової діяльності кожного підприємства визначається його фінансовими можливостями, формують фінансовий потенціал підприємства. Здатність підприємства максимально ефективно використовувати свій фінансовий потенціал значною мірою зумовлює ефективність його функціонування.

Враховуючи специфіку аналізу та оцінки фінансового потенціалу підприємства, вважаємо, що під фінансовим потенціалом підприємства слід розуміти сукупність можливостей підприємства, які визначаються наявністю фінансових ресурсів, організацією їх використання та організаційно-економічних механізмів, спрямованих на забезпечення економічного розвитку підприємства в умовах негативного впливу зовнішнього середовища.

Запропоновано підхід до оцінювання фінансового потенціалу підприємства, який дозволяє оптимізувати процес управління фінансовим потенціалом, кінцевою метою якого є підвищення ефективності функціонування та використання фінансових ресурсів підприємства відповідно до перспективних напрямів його розвитку в умовах негативного впливу зовнішнього середовища функціонування.

Управління фінансовим потенціалом підприємства представляє собою цілеспрямований управлінський вплив на фінансові ресурси з метою покращення фінансових показників функціонування, досягнення фінансового благополуччя підприємства та нарощування рівня його фінансового потенціалу, спрямоване на оновлення та розвиток виробництва на інноваційній основі випуску конкурентоспроможної продукції.

Зміст стратегії управління фінансовим потенціалом залежить, перш за все, від макроекономічної ситуації, що постійно змінюється, що свідчить про те, що стратегія управління фінансовим потенціалом не постійна і повинна коригуватися адекватно змін, що відбуваються. Тому кожне підприємство має

формуванню індивідуальну стратегію управління фінансовим потенціалом з урахуванням галузевої приналежності, фінансової стратегії та специфіки функціонування.

ВАТ «Дослідно-експериментальний завод № 20 цивільної авіації» було засновано в 1945 році як авіаремонтні майстерні. За свою історію завод пройшов значний шлях розвитку і перетворився в одного з найбільших приладобудівних і ремонтних підприємств України.

За результатами аналізу фінансового стану ВАТ «Дослідно-експериментальний завод № 20 цивільної авіації» у 2020-2022 роках можна зробити наступні висновки.

Отже, фінансовий стан підприємства є задовільним. Підприємство має достатньо поточних активів для покриття своїх поточних зобов'язань. Однак, слід звернути увагу на низьку частку оборотних засобів в активах, яка може призвести до проблем з платоспроможністю в разі непередбачених обставин.

Ефективність використання основних фондів підприємства в 2021 році зросла, а ефективність використання оборотних засобів і виробничих запасів знизилася. Це може бути пов'язано з такими факторами, як: зростання обсягу продажів, що призвело до збільшення потреби в оборотних коштах і виробничих запасах, зростання цін на сировину, матеріали та інші матеріальні ресурси, що призвело до збільшення вартості оборотних запасів і виробничих запасів, погіршення умов постачання, що призвело до збільшення тривалості зберігання оборотних запасів і виробничих запасів.

У 2022 році на кожну гривню основних засобів підприємство отримує на 19 копійок більше чистого доходу, ніж у 2021 році. Це підтверджує збільшення коефіцієнта фондівіддачі. У той же час фондомісткість зменшилася на 18,7 гривні. Оборотність оборотних засобів залишилася незмінною, що може бути пов'язано з тим, що підприємство не вносило змін у свою структуру оборотних активів. Оборотність виробничих запасів збільшилася, що означає, що підприємство стало швидше використовувати свої запаси. Це призвело до зниження тривалості обороту виробничих запасів.

Підприємству необхідно провести аналіз причин зниження ефективності використання оборотних засобів і виробничих запасів у 2021 році і вжити заходів щодо їх усунення. Це дозволить підвищити фінансові результати підприємства.

У 2021 і 2022 роках підприємство не має довгострокових позикових зобов'язань, а лише короткострокові. Однак навіть без довгострокових позикових зобов'язань підприємство має достатньо власних коштів для покриття запасів.

Отже, фінансовий стан підприємства в аналізованому періоді є абсолютно стійким. Це означає, що підприємство має достатньо фінансових ресурсів для забезпечення своєї поточної діяльності та виконання зобов'язань перед кредиторами. Також можна говорити про те, що фінансова стійкість підприємства в 2021 і 2022 роках підвищилася. Це є позитивним фактором, який забезпечує підвищення потенціалу підприємства в довгостроковому та короткостроковому періоді функціонування.

Для покращення фінансового стану підприємства необхідно вжити наступних заходів: знизити темпи зростання поточних зобов'язань і забезпечень; збільшити обсяг власного капіталу; знизити собівартість продукції; активізувати діяльність підприємства.

Заходи, які можуть бути запроваджені підприємством: запровадити систему управління дебіторською заборгованістю, яка дозволить зменшити її обсяг; розробити план збільшення власного капіталу, наприклад, шляхом випуску нових акцій або залучення інвестицій; провести аналіз собівартості продукції з метою її зниження; розширити асортимент продукції та послуг, що дозволить збільшити обсяг продажів; реалізація цих заходів дозволить підприємству зберегти фінансову стійкість і підвищити конкурентоспроможність.

У ході дослідження було виявлено, що не існує єдиного універсального підходу до побудови стратегії забезпечення фінансового потенціалу підприємства. Різні автори пропонують різні етапи, їх зміст, кількість та

послідовність. Найбільше розбіжностей спостерігається щодо початкового та заключного етапів. Пропонується власний підхід до побудови стратегії забезпечення фінансового потенціалу підприємства. Цей підхід передбачає два блоки етапів: розробка стратегії (визначення місії та цілей підприємства, аналіз внутрішнього та зовнішнього середовища, розробка SWOT-аналізу, формулювання стратегічних альтернатив, вибір та обґрунтування стратегії), впровадження стратегії (розробка плану дій, розподіл ресурсів, контроль та моніторинг виконання стратегії, коригування стратегії). Переваги пропонованого підходу: чітка структура та послідовність етапів; конкретизація компонентної структури кожного етапу; універсальність та можливість адаптації до потреб конкретного підприємства. Запропонований підхід дозволить підприємствам: сформувати ефективну стратегії забезпечення фінансового потенціалу підприємства, забезпечити стійке зростання фінансового потенціалу, досягти поставлених цілей. Важливо зазначити, що даний підхід є лише одним із можливих варіантів побудови стратегії. Підприємства можуть використовувати його як основу, адаптуючи та доповнюючи його з урахуванням своїх потреб та специфіки.

Етап розробки стратегії забезпечення фінансового потенціалу підприємства є ключовим у всьому процесі, адже саме він включає в себе найбільшу кількість компонентів, які потребують ретельного дослідження та значних затрат ресурсів і часу. Саме від того, як буде розроблена стратегія, залежить її успішна реалізація на підприємстві та мінімізація необхідності внесення коректив у майбутньому. Важливо розуміти, що етапи реалізації, моніторингу та коригування стратегії повинні бути взаємопов'язаними та йти паралельно. Це дозволить вчасно вносити необхідні корективи, що, в свою чергу, сприятиме швидкій та ефективній реалізації стратегії. Таким чином, ретельне опрацювання та чітка структура етапу розробки фінансової стратегії, а також постійна координація та взаємозв'язок наступних етапів є запорукою успішної реалізації стратегії та досягнення довгострокових цілей підприємства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Акімова, О., Петченко, М. Сучасні підходи до оцінки фінансового потенціала підприємства. *Scientific Collection «InterConf»*, 2023. №148., С. 17–19. URL : <https://archive.interconf.center/index.php/conference-proceeding/article/view/2781> (дата звернення: 22.01.2024).
2. Андрієнко М.М., Корж Л.О. Економічна діагностика конкурентоспроможності підприємства на ринку транспортних послуг. *Бізнес Інформ*. 2022. № 11. С. 149-154 URL: https://www.business-inform.net/export_pdf/business-inform-2022-11_0-pages-149_154.pdf (дата звернення: 22.01.2024).
3. Ареф'єва О. В., Пілецька С. Т., Заболотна Д. В. Стратегічні ресурси забезпечення економічного потенціалу в контексті інтеграційно-диверсифікаційного розвитку підприємства. *Бізнес Інформ*. 2020. 398–404. URL: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2020-11-398-404> (дата звернення: 22.01.2024).
4. Ареф'єва О., Сімкова Т., Жураківський В. Стратегічний розвиток авіатранспортних підприємств в конкурентних умовах. *Економіка та суспільство*. 2022. Випуск 44. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-44-68> (дата звернення: 22.01.2024).
5. Ареф'єва О.В., Антоненко К.В. Аналіз наслідків війни для економіки України. *Інфраструктура ринку*. 2023. №71. URL: <http://www.market-infr.od.ua/uk/71-2023>. (дата звернення: 22.01.2024).
6. Ареф'єва О.В., Пілецька С.Т., Кравчук Н.М. Адаптивне управління фінансовою стійкістю підприємства при забезпеченні його економічної безпеки. *Проблеми системного підходу в економіці*. 2020. Вип. 1(75). Ч. 1 С. 80–90. URL: <https://doi.org/10.32782/2520-2200/2020-1-12> (дата звернення: 22.01.2024).

7. Ареф'єва О.В., Пілецька С.Т., Лістрова М.С. Економічний потенціал розвитку підприємства в системі управління його безпекою. *Економіка та суспільство*. 2022. Випуск 44. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-44-3> (дата звернення: 22.01.2024).
8. Ареф'єва О.В., Пілецька С.Т., Резніченко Д.С. Стратегічне управління потенціалом інноваційного підприємства. *Інноваційні платформи управління економічними процесами в умовах цифровізації економіки* / кол. моногр. за ред. д.е.н., проф. Прохорової В.В. Х. : Видавництво Іванченка І.С., 2020. С. 183-194. (дата звернення: 22.01.2024).
9. Ареф'єва О.В., Сафонік Н.П., Дудік А.О. Стратегічний аналіз розвитку транспортних підприємств в умовах інноваційних тенденцій. *Проблеми сучасних трансформацій. Серія: економіка та управління*. 2023. №7. DOI: <https://doi.org/10.54929/2786-5738-2023-7-04-16>. (дата звернення: 22.01.2024).
10. Ареф'єва О.В., Городянська Д.М. Економічна стійкість підприємства: сутність, складові та заходи з її забезпечення. *Актуальні проблеми економіки*. 2018. № 8. С. 83–90.
11. Бердар М.М. .Формування та використання фінансових ресурсів підприємства. *Актуальні проблеми економіки*. 2014. №5. с.133-138.
12. Бердинець М.Д. Фінансовий менеджмент у малому бізнесі: навч. посіб. К.: «Центр учбової літератури», 2016. 352 с.
13. Березін О.В., Плотник О.Д. Економічний потенціал аграрних підприємств: механізми формування та розвитку. Полтава: Інтер Графіка, 2012. 221 с.
14. Бикова Н.В. Експортний потенціал підприємств лісопромислового комплексу: автореф. дис. ... канд. екон. наук; Київ. нац. торг.-екон. ун-т. К., 2011. 20 с.
15. Білик М. Д. Сутність і оцінка фінансового стану підприємства. *Фінанси України*. 2015. № 3. С.117. 128.

16. Білоченко А.М. Фінансовий капітал в Україні: особливості формування та перспективи розвитку. *Фінанси України*. 2018. № 3. С. 94—100.
17. Блащак Б.Я. Фінансовий потенціал у структурі потенціалу підприємства. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського*. Серія: Економіка і управління. 2019. Том 30 (69). №3. С. 74 - 78.
18. Богма О., Камінський С., Гутник П. Фінансовий потенціал підприємства: методика оцінювання. *ВІСНИК Київського національного торговельно-економічного університету*. 2022.142(2). С.36–47. URL: <https://doi.org/10.31617/visnik.knute>. (дата звернення: 22.01.2024)
19. Бондар О.А. Оцінка фінансового потенціалу підприємства. *Економічний вісник Національного гірничого університету*. 2017. № 4. С. 161–165.
20. Борик О.Я. Основні напрямки управління фінансовим потенціалом підприємства. *Sophus науковий клуб*. 2015. URL: http://sophus.at.ua/publ/2015_11_25_lutsk/sekcija_section_7_2015_11_25/osnovni_naprjamki_upravlinnja_finansovim_potencialom_pidpriemstva/113-1-0-1675. (дата звернення: 22.01.2024).
21. Бурда А.І. Методичні підходи до оцінювання впливу складників тріади потенціалу на сталий розвиток підприємства. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2019. Вип. 19.12. С. 141–153.
22. Буряк П.Ю. Формування і надання інформації про фінансові ресурси підприємства. *Фінанси України*. 2015. №10. С.123-128.
23. Васюткіна Н. В., Смірнова А.С. Формування стратегічних орієнтирів забезпечення економічної безпеки підприємства як засобу підвищення конкурентоспроможності. *Бізнес Інформ*. 2022. № 09. С. 53-59
24. Виговська, Н. Г., Полчанов, А. Ю., Литвинчук, І. В., Виговська, О. А., & Полчанов, О. Ю. Оцінка фінансового потенціалу підприємств ІТ-галузі в Україні. *Економіка, управління та адміністрування*. 2022. № 3(101). С. 81–86. [https://doi.org/10.26642/ema-2022-3\(101\)-81-86](https://doi.org/10.26642/ema-2022-3(101)-81-86) (дата звернення: 22.01.2024).

25. Вовк О.М. Формування інноваційного потенціалу підприємств в умовах цифровізації регіональних економічних систем. *Ринкова економіка: сучасна теорія і практика управління*. 2022. Том 21. № 3(52). С. 64-67.
26. Воробйов Ю.М. Формування власного фінансового капіталу підприємства. *Фінанси України*. 2015. №3 С.36-40.
27. Галіцин В.К., Суслов О.П., Самченко Н.К. Системи моніторингу: навчальний посібник. К.: КНЕУ, 2015. 408 с. 16
28. Гончаренко М. В. Еволюція сутності фінансового потенціалу розвитку територій. *Теорія та практика державного управління*. 2013. Випуск. 3. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Tpdu_2013_3_25 (дата звернення 28.01.2024).
29. Гринчуцький В.І., Блащак Б.Я. Теоретичні аспекти формування механізму нарощування фінансового потенціалу підприємств. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. 2019. Випуск 3 (20). С. 177–182.
30. Гудзь О.Є. Діагностика та управління фінансовим потенціалом підприємства. *Фінанси та оподаткування*. 2015. С. 71–76.
31. Гуляєва Н.М., Сьомко О.В. Фінансові ресурси підприємств. *Фінанси України*. 2015. №12. С.58.
32. Дараган А. В., Геворкян А. Ю. Формування складників фінансового потенціалу підприємства. *Економічний простір*. 2021. №167. С. 55-58. <https://doi.org/10.32782/2224-6282/167-10> (дата звернення: 28.01.2024).
33. Дропа Я.Б. Фінансові ресурси розвитку національної економіки України: монографія. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2017. 425 с.
34. Качмарик Я.Д., Хуткий Р.І. Ефективність формування фінансових ресурсів підприємства. *Фінанси України*. 2014. № 10. С.138-144.
35. Калачова А.Г. Оцінка фінансового потенціалу та фінансових ризиків підприємства при аналізі його інвестиційної привабливості. *Молодий вчений*. 2015. № 20. С. 237-241.
36. Камінська І. М., Мишко О. А., Шишка Д. С. Методичні підходи до аналізу фінансового потенціалу підприємства. *Економічний форум*. 2020. № 4. С.107-113.

37. Комарецька П. В. Управління фінансовим потенціалом підприємств: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 06.08.01 – економіка, організація і управління підприємствами. Київ, 2006. 22 с.
38. Косарева І. П., Хохлов М. П., Бірюкова В. В. Дослідження теоретичних основ фінансового стану підприємства. *Економіка та управління підприємствами*. 2018. Вип.19. С. 104.
39. Костецький В. Сутнісно-теоретичні підходи до визначення фінансового забезпечення діяльності підприємства. *Галицький економічний вісник*. 2019. № 4(29). . 135–145.
40. Костирко Л.А. Аналіз фінансового потенціалу в системі управління вартістю підприємства. *Вісник Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля*. 2015. № 4 (221). 122 с.
41. Куліш Г.П., Чепка В.В. Фінансовий потенціал підприємства та його роль в умовах нестабільності економіки. *Статистика України* . 2017. № 1. С. 29 - 35.
42. Кунцевич В.О. Підходи до діагностики фінансового потенціалу підприємства. *Актуальні проблеми економіки : наук. економ. журнал*. 2015. № 1. С. 68-75.
43. Купира М.І., Колтунович О.В., Сокол Х.Я. Фінансовий потенціал підприємства: формування та детермінанти нарощення. *Економічний форум*. 2021. №1(1). С. 127-134. <https://doi.org/10.36910/6775-2308-8559-2021-1-15>(дата звернення 28.01.2024).
44. Курінна О.В. Теоретичні аспекти управління фінансовим потенціалом підприємств. *Науковий вісник Академії муніципального управління: Серія «Економіка»*. 2014. №1. С. 161-171. 47
45. Марченко А. Аналіз джерел формування фінансових ресурсів. *Фінанси України*. 2015. №9. С. 102-108.
46. Маслак О.І., Безручко О.О. Особливості оцінювання економічного потенціалу підприємства в умовах циклічних коливань. *Вісник соціально-економічних досліджень*. 2013. Вип. 1. С. 121–127.

47. Мельник О.Г. Фінансовий потенціал машинобудівного підприємства: сутність та індикатори оцінювання. *Вісник*. Львів, 2007. № 606. С.46-51.
48. Микитюк П.П, Крисько Ж.Л., Овсянюк-Бердадіна О.Ф., Скочиляс С.М. Інноваційний розвиток підприємства : навчальний посібник. Тернопіль : ПП «Принтер Інформ», 2015. 224 с.
49. Музиченко А.О. Методи оптимізації структури фінансових ресурсів. *Економіка. Фінанси. Право*. 2015. №6. С. 12-15.
50. Нагорнюк О. В. Класифікація видів фінансового потенціалу підприємства. *Інтелект XXI*. 2018. № 1. С. 104-109. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/int_XXI_2018_1_25. (дата звернення: 22.01.2024)
51. Нагорнюк О. В. Щодо сутності фінансового потенціалу підприємства. *Бізнес Інформ*. 2017. № 10. С. 37-43. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/binf_2017_10_6 (дата звернення: 22.01.2024)
52. Назарова Т. Ю. Управління фінансовим потенціалом промислового підприємства на засадах синергетичного підходу. *Вісник Одеського національного університету. Серія : Економіка*. 2016. Т. 21, Вип. 8. С. 67-72.
53. Островська Г. Й. Організаційно-економічний механізм управління інтелектуальним потенціалом промислових підприємств. *Галицький економічний вісник*. ТНТУ. 2019. Том 57. С. 89–98. URL: https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu2019.02.089 (дата звернення: 22.01.2024).
54. Островська Г.Й. Система менеджменту знань як інструмент ефективного використання інтелектуального потенціалу підприємства. *Економічний форум*. 2019. № 1. С. 104–110.
55. Педченко Н. С. Обґрунтування елементів потенціалу підприємств споживчої кооперації через врахування рівнів їх формування. *Всеукраїнський науково-виробничий журнал Сталій розвиток економіки*. URL : <http://dspace.uccu.org.ua/bitstream/123456789/696/1/200%5B1%5D.pdf> (дата звернення: 22.01.2024).

56. Петренко В. С., Квасова О. П. Оцінка та шляхи покращення фінансового стану підприємства. URL : file:///D:/mnj_2015_8_34.pdf (дата звернення: 22.01.2024).

57. Петренко Л.А. Розвиток експортного потенціалу підприємства (за матеріалами молокопереробних підприємств України): автореф. дис. ... канд. екон. наук; Держ. вищ. навч. закл. «Київ. нац. екон. ун-т ім. В. Гетьмана». К., 2017. 17 с.

58. Пілецька С. Т., Коритько Т. Ю., Храпач В. О. Управління фінансовою стійкістю підприємства в контексті забезпечення економічної безпеки в умовах посилення інтеграційних процесів в економіці. *Бізнес Інформ*. 2020. №12. С. 245–251.

59. Пілецька С., Храпач В. Диверсифікація як метод підвищення економічної ефективності підприємства в післявоєнний період. *Економіка та суспільство*. 2023. Випуск №48. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-48-23>. (дата звернення: 22.01.2024).

60. Пілецька С.Т. Організаційно-економічний механізм реалізації стратегії забезпечення інноваційної активності авіапідприємства. *Економічний вісник Національного гірничого університету*. 2016. № 1. С. 102-109.

61. Пілецька С.Т. Система інформаційного забезпечення фінансової незалежності підприємств. *Сталий розвиток економіки*. 2010. №3. С.290 – 295.

62. Пілецька С.Т. Сутність економічної стійкості та її взаємозв'язок з кризовими процесами на підприємстві. *Бізнес Інформ*. 2014. №5. С. 286-290. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/binf_2014_5_51 (дата звернення: 22.01.2024).

63. Пілецька С.Т. Формування конкурентної стратегії аеропорту в умовах невизначеності. *Бізнес Інформ*. 2022. №10. С. 193–198. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2022-10-193-198>. (дата звернення: 22.01.2024).

64. Пілецька С.Т., Ануфрієва М.О. Формування конкурентної стратегії підприємства в умовах економіки знань: теоретичний підхід. *Економіка*.

Фінанси. Право. 2022. № 9/2. С. 37–40. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-43-35>. URL: [efp_09-2_2022.pdf](efp_09-2_2022.pdf). (дата звернення: 22.01.2024).

65. Пілецька С.Т., Коритько Т.Ю. Формування стратегії забезпечення фінансової безпеки підприємства. *Український журнал прикладної економіки та техніки.* 2023 рік. Том 8. № 2. С.224—230. URI: <http://ujae.org.ua/formuvannya-strategiyi-zabezpechennya-finansovoyi-bezpeky-pidpryemstva/> (дата звернення: 22.01.2024).

66. Пілецька С.Т., Коритько Т.Ю., Кравчук Н.М. Механізм забезпечення економічної безпеки підприємства. *Вісник економічної науки України.* 2022. №1 (42). С.64–68. DOI: [https://doi.org/10.37405/1729-7206.2022.1\(42\).64-69](https://doi.org/10.37405/1729-7206.2022.1(42).64-69). (дата звернення: 22.01.2024).

67. Пілецька С.Т., Коритько Т.Ю., Лукаржевська – М'ялик В.М. Економічний потенціал розвитку підприємства в системі управління його безпекою. *Економіка та суспільство.* 2022. Випуск № 44. URL : <https://www.economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1791/1726> (дата звернення: 22.01.2024).

68. Пілецька С.Т., Лункіна І.Ю. Стратегічно орієнтований економічний потенціал підприємства. *Економіка. Фінанси. Право.* № 9/1, 2022 С.17-23. DOI: [https://doi.org/10.37634/efp.2022.9\(1\).4](https://doi.org/10.37634/efp.2022.9(1).4). (дата звернення: 28.01.2024).

69. Пілецька С.Т., Мягких І.М. Інноваційна сприятливість підприємств до розвитку в умовах змінюваного зовнішнього середовища. *Вісник Київського національного університету технологій та дизайну.* 2017. №6(117). С. 121-128.

70. Пілецька С.Т., Ткаченко Є.В. Інноваційний потенціал підприємства в системі антикризового управління. *Облік і фінанси,* 2020. № 1 (87) С. 178 – 184. DOI [https://doi.org/10.33146/2307-9878-2020-1\(87\)-178-184](https://doi.org/10.33146/2307-9878-2020-1(87)-178-184) (дата звернення: 28.01.2024).

71. Пойда-Носик Н.Н., Грабарчук С.С. Фінансові ресурси підприємств. *Фінанси України.* 2015. №1. С. 96-103.

72. Полчанов А.Ю. Розвиток фінансового потенціалу держави в системі постконфліктного відновлення : монографія. Житомир : ЖДТУ, 2018. 464 с.

73. Пшик Б.І. Фінансова стабільність: сутність та особливості прояву. *Вісник НТУ*. 2017. № 138. С. 91–96.

74. Ребрик Ю.С. Діагностування фінансового потенціалу підприємства на основі застосування оптимізаційної моделі. *Вісник Миколаївського національного університету*. 2018. Випуск 21. С. 378-385.

75. Сабадирьова А. Л. Організаційні основи інформаційної системи оцінки потенціалу промислового підприємства. URL: <http://dspace.oneu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/444/1/%D0%A1%D0%>. pdf. (дата звернення: 22.01.2024).

76. Сафонік Н.П., Дудік А.О. Особливості формування системи економічної безпеки авіапідприємств в умовах трансформаційних перетворень. *Економіка та суспільство*. 2022. Випуск 45. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-45-9> (дата звернення: 22.01.2024).

77. Смерічевський С. Ф., Ареф'єва О. В., Пілецька С. Т. Формування стратегічних рішень при управлінні змінами на підприємстві. *Бізнес Інформ*. 2022. №6. С. 108–117. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2022-6-108-117>. (дата звернення: 22.01.2024).

78. Сорока Й. Й. Зарубіжний досвід оцінювання фінансового стану підприємств у сучасних умовах господарювання. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія «Економіка»*. 2015. Вип. 2. С. 363–367.

79. Стецюк П. А. Теоретичні основи оцінки фінансового потенціалу сільськогосподарських підприємств. URL : http://science.crimea.edu/zapiski/djvu_econom/2009/econ_27_2009_/stetsyuk.pdf (дата звернення: 22.01.2024).

80. Терен Г. М. Система показників аналізу ліквідності підприємства. *Економічна наука*. 2016. № 8. С. 36-41.

81. Фоміин П. А., Старовойтов М.К. Особливості оцінки потенціалу промислових підприємств. URL: http://www.cfin.ru/management/manufact/manufact_potential.shtml (дата звернення: 22.01.2024).
82. Химич І. Фінансова стратегія як елемент фінансової стабільності підприємства. *Галицький економічний вісник*. 2013. № 4. С. 158–164.
83. Хомяков В. І., Бакулін І. В. Управління потенціалом підприємства. К. : Кондор, 2017. 400 с.
84. Хотомлянський О.Л., Знахуренко П.А. Комплексна оцінка фінансового стану підприємства. *Фінанси України*. 2015. № 1. С. 111–117.
85. Хринюк О.С., Бова В.Л. Сутність фінансового потенціалу підприємства. *Актуальні проблеми економіки та управління*. 2017. №11. URL: <https://ela.kpi.ua/handle/123456789/22586> (дата звернення: 20.01.2024).
86. Черкашина А.О., Головка О.Г. Шляхи покращення фінансового стану підприємства. *Інфраструктура ринку*. 2021. № 39. URL: <http://www.market-infr.od.ua/uk/39-2021> (дата звернення: 22.01.2024).
87. Чумак О.В., Нагорна І.В. Механізм інжинірингу при формуванні інформаційного підґрунтя аналізу фінансової стійкості підприємства. *Бізнес-інформ*. 2017. № 12-2017. С. 359–364.
88. Шульгіна Л. М., Юхименко В. В. Інноваційний розвиток підприємств: формування стратегій: монографія. К.: UnivestPrePress, 2015. 212 с.
89. Шумська С.С. Фінансовий потенціал України: методологія визначення та оцінки. *Фінанси України*. 2018. № 5. С. 55–64.
90. Юрків Р. Р. Формування фінансового потенціалу інвестиційної діяльності суб'єктів малого підприємництва в Україні. *Агросвіт*. 2021. № 13-14. С. 45–52. DOI: [10.32702/2306-6792.2021.13-14.45](https://doi.org/10.32702/2306-6792.2021.13-14.45) (дата звернення: 28.01.2024).
91. Яценко В.М. Сутність поняття та методичні підходи до оцінки фінансової стабільності і фінансової стійкості сільськогосподарських

підприємств. *Вісник Східноєвропейського університету економіки і менеджменту. Серія: Економіка і менеджмент.* 2018. № 1. С. 8–17.

92. Яцук О. О., Захарова Н. О. Фінансовий стан підприємства та методи його оцінки. *Вчені записки ТНУ ім. В. І. Вернадського. Серія «Економіка і управління».* 2018. Т. 29. № 3. С. 173–180.

93. Arefieva O, Piletska S, Khaustova V, Poberezhna Z, & Zyz D. Monitoring the economic stability of the company's business processes as a prerequisite for sustainable development: investment and security aspects. *IOP Conference Series: Earth and Environmental Science. IOP Publishing.* 2021. Vol. 628. No. 1. pp. 012042

94. Arefieva O., Piletska S., & Arefiev S. The innovative activity of enterprises as a prerequisite for sustainable economic development. *Baltic Journal of Economic Studies*, Volume 4. Number 1. Riga: Publishing House "Baltija Publishing", 2018, p. 1-8.

95. Buleev I., Bryukhovetska N., Korytko T., Piletska S., & Patlachuk V. Evaluation of the level of personnel adaptation to enterprises intellectualization in terms of the economy digitalization. *Management Theory and Studies for Rural Business and Infrastructure Development*, 2023. Vol. 45. No. 1: 94-104. DOI: <https://doi.org/10.15544/mts.2023.10> (дата звернення: 22.01.2024).

96. Korytko T., & Piletska S. Model of the Adaptive Management System of an Industrial Enterprise in the Conditions of Industry 4.0. *Economic Herald of the Donbas. Quarterly scientific journal.* 2022. № 4 (70). 2022. С. 76-80. DOI: [https://doi.org/10.12958/1817-3772-2022-4\(70\)-76-80](https://doi.org/10.12958/1817-3772-2022-4(70)-76-80). (дата звернення: 22.01.2024).

97. Korytko T., Piletska S., & Bohutska O. Mechanizm zarządzania potencjałem innowacyjnym przedsiębiorstw w warunkach gospodarki cyfrowej. *Zeszyty Naukowe Wyższej Szkoły Bankowej w Poznaniu.* 2022, vol. 97, no. 2, pp. 71-80 DOI: URL : <https://doi.org/10.5604/01.3001.0016.2113>. (дата звернення: 22.01.2024).

98. Korytko T., Piletska S., Arefieva O., Pidhora Y., & Fomichenko I. The system of evaluating the effectiveness of employees motivation as a factor of the enterprise sustainable development. *Management Theory and Studies for Rural Business and Infrastructure Development*. 2021. Vol. 43, No. 4, pp. 545-554.

99. Korytko T., Piletska S., Bohutska O.. Mechanizm zarządzania potencjałem innowacyjnym przedsiębiorstw w warunkach gospodarki cyfrowej. *Zeszyty Naukowe Wyższej Szkoły Bankowej w Poznaniu* 2022, vol. 97, no. 2, pp. 71-80 <https://doi.org/10.5604/01.3001.0016.2113>. (дата звернення: 22.01.2024)

100. Kovalchuk A.M., Safonik N.P., & Zaliznyuk V. P. Strategic management of adaptation of enterprises innovation activity of to the conditions of the sustainable development. *Economics, management and administration in the coordinates of sustainable development: Scientific monograph*. Riga, Latvia: Baltija Publishing, 2021. pp. 679-692. DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-157-2-37>. (дата звернення: 22.01.2024).

101. Piletska S., Arefiev S. The mechanism of corporate management of the enterprise financial capacity. *JOURNAL OF CORPORATE RESPONSIBILITY AND LEADERSHIP*. Vol. 7, issue 4, 2020. pp.43–58. URL : <http://jcr.umk.pl/journal/archive> (дата звернення: 22.01.2024).